

ואת ב' תורה

שבת פרשת וישלח תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

למה יעקב חזר

על "פכים קטנים"?

15

שחרור המעצורים

מאמר לי"ט בכסלו

03

לעצום את העינים ולראות עצמות

נקודה מעובדת

04

ארבע מהפכות

המהפכה של הב"י

30

להפוך ל'עצמי'

שיעור נשים שבת תולדות

05

הסיפור החסידי

המגיד ממעזריטש

33

"בכל מאדך" ועבודת הבירורים

שיעור לגברים שבת תולדות

14

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים

35

"מלאכים אל עשו"

אוה"ח על הפרשה

23

רמז בפרשה

דבקות והשראה

36

משחק הפחד

שפת אמת על הפרשה

24

המדור אלקדים

ופרצת

37

מעין גנים

מגדל עדר וכבוד אם

26

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים, מוגש לפניכם גליון ואביטה לפרשת וישלח מלא בכל טוב. שימו לב לפרטים על **התוועדות י"ט כסלו בבניי האומה** ויריד החסידות בו ימכרו ממיטב ספרי הרב במחירים של פעם בשנה.

השבוע בגליון:

נפתח עם מאמר קצר על עניינו של חג הגאולה — י"ט כסלו — על מהותו של יום **ושחרור המעצורים** של הצדיק. נמשיך עם **נקודה מעובדת — לעצום את העינים ולראות עצמות** — הנוגעת בתכני שני השיעורים שבגליון. משם נעבור לשיעור נשים בליל שבת תולדות — **להפוך ל'עצמי'** — בו הסביר הרב את מעלת ה'עצמי' בחסידות ואת תכלית ירידת הנשמה לעולם — **להגיע לעצמות ה'** — ומה זה אומר. השיעור השני בגליון — **אהבת "בכל מאדך" ועבודת הברורים** — הוא השיעור העוקב מבוקר אותה שבת, בו הסביר הרב את מהות אהבת "בכל מאדך", החדרת אהבת ה' בפרטי החיים הקטנים והיום-יומיים והקשר לעבודת הברורים העיקרית — בירור הנשמות. בשיעור קצר על ביאור אוה"ח על הפרשה מבאר הרב את שליחת "מלאכים אל עשו", שלוש תקופות ביחס יעקב לעשו. בשיעור שפת אמת על הפרשה — **משחק הפחד** — מוסברת מעלת הפחד של יעקב גם לאחר הבטחת ה' שיהיה עמו.

במעין גנים על הפרשה- **מגדל עדר וכבוד אם** — נקרא על **מעשה ראובן**, טעותו ופנימיות כוונתו ומימושה לעתיד לבוא. **בארבע מהפכות** נלמד על **המהפכה של הבית יוסף** — שיטת רבי יוסף קארו בנטילת שכר על לימוד תורה **והאם הדבר מותנה בכך שמלמד לאחרים**. בסיפור החסידי נקרא על רבי דוב בער, **המגיד ממעזריטש** — בעל ההילולא של י"ט כסלו — ועל **מהות זיכרון הגוף**. **במענות ותשובות** נקרא על ההבדל בין הגר לבלהה וזלפה ועל הדרכה לחיי משפחה — גוף מול נשמה. וברמז **בפרשה על דבקות והשראה** בסיפור דינה. נסיים עם **המדור לילדים** בו יסביר לנו רזי על מהות חג הגאולה י"ט כסלו — **ופרצת**.

ההתוועדות י"ט כסלו השנתית כבר כאן — ראו מודעה בגב הגליון. במקביל להתוועדות מתקיים גם יריד הספרים הגדול בו ימכרו ממיטב ספרי וניגוני הרב גינזבורג במחירים של פעם בשנה. סקירה על הספרים הנמכרים ביריד תוכלו לקרוא בעמוד 29. אל תשכחו לקנות מלאי ספרים לבית למשפחה ולחברים.

שבת שלום ומבורך ולשנה טובה בלימוד החסידות ובדרכי החסידות תכתבו ותחתמו, המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה אביחי | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

י"ט כסלו – שחרור המעצורים

מסורת האומרת שהמעצר לא היה בגלל הפצת החסידות אלא בגלל שלא היתה מספיק הפצה. הבירור נעשה בתקופת המעצר, וכשהסיר אדמו"ר הזקן מעצמו את המעצורים הוא יצא לחופשי ללא הגבלה.

שרש **עצר** מופיע לראשונה בתורה כמעצור פנימי של עקרות. שרה אמנו אומרת "הִנֵּה נָא עֲצָרְנִי ה' מִלֶּדֶת" (וממנה 'מתפשט' המעצור לבית אבימלך: "כִּי עָצָר עָצָר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם" – שרה עצורה ועוצרת). אך לבסוף משתחרר המעצר ושרה יולדת. גם המעצר החיצוני כובש את האדם שלא יוכל להוליד, להשפיע ולפעול, והיציאה לחרות היא לידה חדשה, כמו שיציאת מצרים היא לידת העם.

משמעות נוספת לשרש **עצר** היא מלכות, כמו "יורש עצר". גם שרה (העצורה-עוצרת הראשונה) היא מלשון שררה ומלכות. על המוכן ומזומן למלכות יש קטרוג ולכן הוא מושלך למעצר, אך בזכות המעצר עצמו הוא מסיים את הבירור והופך להיות יורש העצר, "זה יעצור בעמי".

יש עצירת גשמים, השפע נעצר וכלוא. אבל בארמית עצירה היא סחיטה – עצירה להוצאת האוצר (**אצר** הוא הפנימיות של **עצר**). מהצדיק שבמעצר מנסים 'לסחוט' 'מידע מסוכן' ולהוציא את המרדנות שבו, אבל בפנימיות המעצר 'סוחט' את נשמת הצדיק באופן חיובי, ומוציא ממנו את האוצרות הגנוזים ביותר.

אדמו"ר הזקן אמר "מי שישמח בשמחתו [שמחת גאולת י"ט כסלו] אוציאנו מן המצר אל המרחב". כולם מוזמנים להשתתף עמנו בהתוועדות י"ט כסלו, ונזכה לצאת מכל המצרים אל מרחב הגאולה האמתית והשלמה.

מקובל שישנם שלשה אבות לחסידות: הבעש"ט, המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן. הבעש"ט הוא כאברהם אבינו, איש החסד והאהבה – כ"אברהם התחיל להאיר" הוא הולך ממקום למקום, מלמד אמונה ומשפיע טוב לכולם. הרב המגיד הוא כיצחק אבינו, "פחד יצחק" – מתעצם במקומו-הוא בהעמקה אחר העמקה (כחפירת בארות) והפשטה אחר הפשטה. אדה"ז הוא כיעקב אבינו, עמוד התורה – הוא נודע בגדלותו בתורה, בנגלה (כפוסק), עד שהוא מכונה 'הרב' (סתם) ובפנימיות, והוא הראשון שהפך את החסידות ל'תורה' שיטתית וכתובה. כיעקב נרדף אדה"ז בידי מתנגדיו, ולאחר שחרורו מכלאו פנה לחסידיו במכתב הפותח במלות יעקב – "קטנתי מכל החסידים". אולם פרשת המאסר והגאולה מזהה את אדמו"ר הזקן באופן מובהק עם יוסף הצדיק, עליו נקרא בפרשות הבאות ("אלא תולדות יעקב יוסף". היסוד, מדת יוסף הצדיק, מסיים ומאמת את תפארת יעקב). יוסף נכנס לכלא בגלל עלילה ובצאתו הפך למשנה למלך, "מבית הסורים יצא למלך". כך אדמו"ר הזקן נכנס לכלא בעלילה, ולאחר צאתו 'עלה למלוכה' בהפצת תורת החסידות ביתר שאת.

מעצר ולידה

בעומק, המאסר-מעצר משקף מחסום פנימי של הצדיק עצמו. כך מסופר שבהיות אדמו"ר הזקן במעצר התגלו אליו הבעש"ט והרב המגיד (אברהם ויצחק של החסידות), הוא שאל אותם האם עליו להפסיק את הפצת החסידות, עליה היה הקטרוג? והם השיבו: אדרבה, תצא מכאן ותגביר את ההפצה, "כפליים לתושיה". יש אף

לעצום עינים ולראות עצמות

ה'עצמית' באה לידי ביטוי בנוגע לכל אחד מהם:

עצמות ה' נמצאת תמיד בכל מקום – "לית אתר פנוי מיניה" – אך אנו 'תופסים' אותה בעינים פקוחות דווקא ברגעי השגחה פרטית גלויה. כי גילוי של השגחה אינו רק 'הארה' מוגבלת אלא מפגש מלא עם ה' עצמו. זו גם הסבה שסיפורי השגחה כה חשובים ו'נוגעים' בנו.

גם התורה היא שלמות אחת (וכשחסרה אות אחת ספר התורה פסול), וכל אות בתורה כוללת את כולה. כשזוכרים זאת, לימוד התורה מקבל משמעות אחרת לגמרי – על אף שהאדם זוכה ללמוד חלק בלבד מהתורה האין סופית ("חלקנו בתורתך"), כל 'נגיעה' ב"תורת הוי' תמימה" היא נגיעה בשלמות התורה האלקית. מי שזוכר זאת הוא-הוא תלמיד חכם באמת – גם אם נדמה כעם הארץ, היודע רק מעט מזעיר מהתורה – יותר ממי שצובר הרבה ידע של 'שכל תורני' ושוכח את נקודת העצם של התורה. כשזוכרים זאת, מייקרים כל רגע של לימוד ופוגשים בו את נותן התורה עצמו.

גם עם ישראל הוא עצם אחד, המופיע בששים ריבוא פנים (המתחלקים עוד ועוד). כל יהודי יחיד משקף את כל העצם של כנסת ישראל (כלפי העולם וגם כלפי שמיא, בעבודתו היקרה לה). כשמבינים זאת, מתייחסים אחרת לגמרי לכל יהודי – אוהבים אותו ומכבדים אותו כנציג מלא של העם כולו, ועוצמים עינים מלראות ברע החיצוני שלו, המתפוגג מול נקודת העצם האלקית השלמה המתגלה בו.

הפסוק משבח את ישראל "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כהוי' אלהינו בכל קראנו אליו" ובארו חז"ל "אליו ולא למדותיו". יהודי קשור לעצמותו יתברך, שלמעלה מכל המדות, הגילויים והתארים (התקשרות המתגלה בתורה, כאמור בפסוק הבא "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום").

כיצד מתקשרים לעצמות? בקריאת שמע, פעמיים בכל יום, עוצם היהודי את עיניו – עוצר את שטף החיים החיצוני של הגילויים והגירויים, התארים והתדמיות, ומתעצם, מתכנס-נדחס לתוך עצמו. בנקודה העצמית, בה הוא אחד עם עצמות ה', הוא מכריז "הוי' אלהינו הוי' אחד".

אזי, כשהאדם נעשה 'עצמי' – מחובר לאמת העצמית שלו, חף מכל זיוף והטיה של המציאות החיצונית – הוא יכול לפקוח את עיניו ולמצוא את העצם בתוך כל הפרטים והתארים-הצירורים, שהרי "העצם, כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו". ה' הוריד אותנו לעולם חלקי ומוגבל משום שנתאוה ל"דירה בתחתונים", לכן יש מעלה דווקא בתפיסת והתגלות העצם בתוך אותם פרטים חלקיים, בהם ודרכם מקיים האדם – בעינים פקוחות – "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (אהבה המתבטאת בלימוד התורה וקיום המצוות, כהמשך הפרשיות).

ה', התורה וישראל הם עצם אחד ("קוב"ה אורייתא וישראל כולא חד"), וההתייחסות

להפוך ל'עצמי'

שיעור נשים

קיצור מהלך השיעור

לשם מה ירדה הנשמה לעולם? בשיעור נוסף וחשוב בנושא ה"ירידה צורך עליה" של הנשמה מוסבר כי תכלית ירידת הנשמה לעולם היא להגיע לעצמות ה' ולהפוך ל'עצמי'. **פרק א** פותח בהבהרת החידוש בקביעה זו, של הרבי הרש"ב, ביחס למבואר קודם בחסידות. הפרק עוסק בהשתלשלות הפתגם "העצם, כאשר אתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו" ובהבנת משמעותו הקיומית ביחס לפגישה עם ה' בהשגחה פרטית, בהתייחסות הנכונה לכל יהודי ובדרך לימוד התורה. **פרק ב** מנתח את פירושו השונים של שרש **עצם** ומעניק להם מבנה קבלי, תוך התבוננות בדרך להתעצם באמת.

א. לעלות לעצם

ירידה משרש הכלים לצורך עליה לשרש האורות

של עולם האצילות, או פנימיות שרש הכלים לפני הצמצום¹. כלים הם כח קבלה – להיות מושרש בפנימיות הכלים היינו להיות 'מקבל פנימי'. מקבל פנימי הוא תואר נעלה לחסיד, זהו שרש נשמות ישראל, אך הירידה לעולם היא לצורך עליה למקום יותר גבוה – להיות משפיע אור עצמי.

בלשון הקבלה, כתוב "איהו וחיוהי חד בהון, איהו וגרמוהי חד בהון". "חיוהי" היינו חיים, שהם שרש האורות, ו"גרמוהי" היינו כלים (עוד נסביר יותר על ה"גרמוהי"). הנשמה יורדת ממדרגת "איהו וגרמוהי חד בהון" – הוא והכלים

כשהיינו ברוסטוב, ביום ההולדת של הרבי הרש"ב למדנו שיחה שלו² בנושא שמתאים ליום הולדת – ירידה צורך עליה. ירידת הנשמה לגוף היא לצורך עליה למקום גבוה יותר – באין ערוך – על ידי העבודה בעולם הזה. בשיחה נוספת שלו³ ראינו שהוא אומר שלא צריך לחכות לעליה לאחר מאה ועשרים, אלא שהעליה היא כאן ועכשיו, תוך כדי העבודה בעולם הזה. צריך להבין מאיפה הנשמה יורדת ולכן היא עולה בזכות הירידה. בדרך כלל מוסבר בחסידות⁴ ששרש נשמות ישראל הוא פנימיות הכלים⁵ – הכלים

ה ראה לקו"ת ש"ש ז, ג שם מוסבר שהכלים הם ששים רבוא אותיות התורה שכנגד ששים רבוא נשמות ישראל (ראשי תיבות "יש ששים רבוא אותיות לתורה", כנודע מהמגלה עמוקות אופן קפו), ובאותיות יש חצוניות ופנימיות ושרש ישראל מהפנימיות. שרש הכלים-האותיות לפני הצמצום הוא מה שנאמר בזהר (ח"א טו, א) "גליף גליפו בטהירו עלאה" (חקיקת האותיות ב-רלא שערים פנים ואחור ב"עולם המלבוש", מה שהקב"ה "שער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל", וכמובא ש-ישראל אותיות יש רלא – יש היינו בחינת כלים, לעומת אורות, אין, ע"ד בינה לעומת חכמה), ועל כך אומרים "נשמה שנחת בי טהורה היא", כמבואר בחסידות (תו"א משפטים עז, א; הקדמת לקו"ת לג' פרשיות).

ו ע"פ הקדמת תקו"ז ג, ב.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאיל גלעדי. לא מוגה. ליל ש"פ תולדות, ב' כסלו תש"פ – כפ"ח.

א תורת שלום, שיחת שמח"ת תער"ב.

ב ספר השיחות ה'ש"ת עמ' 48 (במהדורת לשה"ק עמ' נג-נד).

ג לקו"ת ד"ה "ושמתי כדכד" (השני"י) כו, ג ואילך. ובכ"מ.

ד כך מפורש בשעה"כ דרושי תוספת שבת דרוש ג; פע"ח הקדמת שער השבת פ"ה. ובכ"מ.

(כח מה"ט - מהות), כדי לעלות לעצמות. עצמות היא המלה הכי חשובה בחסידות חב"ד, וככל שמתקדמים בדורות - לקראת הגאולה, תורתו של משיח - היא יותר ויותר מרכזית. בדרך כלל אומרים "עצמות ומהות" ביחד, כמו קוצו של י-י, אבל כאן בשיחה כתוב שהנשמה יורדת לעולם מהחכמה, המהות, כדי לעלות ולהגיע לעצמות. אם לפי ההסבר הרגיל העליה היא מבחינת האשה במדרגה הכי גבוהה - אמא - למדרגת חכמה-אבא, כאן העליה היא לשותף השלישי, הקב"ה, שמעל שניהם.

[מה ההבדל בין מהות לעצמות?] מהות מתרגמים essence ועצמות צריך לתרגם being - המהות היא תואר פנימי, מה הוא באמת (בניגוד למציאות, שהיא תואר חיצוני, איך הדבר נתפס בעיני הזולת) אך העצמות היא לא תואר אלא עצם ההויה של הדבר.

כלומר, הרבי הרש"ב אומר שהנשמה יורדת לעולם כדי להיות 'עצמי'. ידוע בחסידות שמי שלא אמת, שאין תוכו כברו, נקרא 'חיצון', ותואר השבח לחסיד אמת - אפילו בינוני של התנאי - הוא 'פנימי'. אבל יש גם מדרגה של 'עצמי' - מי שהוא הכי אמת, אמת לאמתו - ולא רק הרביים הם 'עצמיים', אלא לעתים גם חסידים יכולים לזכות

הם אחד בעולם האצילות ("בהון" היינו בעשר הספירות דאצילות) - והתכלית היא העליה למדרגת "איהו וחייה חד בהון", לאחדות ה' עם האורות בעולם האצילות. בשרש הנשמה היא כלי לקבלת אור ה', בחינת נוקבא - כולנו מקבלים מה'. אבל הנשמה יורדת לעולם כדי לעשות לה' דירה בתחתונים, וה' רוצה שכל נשמה של יהודי תהיה בבחינת אור - תאיר את האור של ה' בעולם, תהיה משפיע.

בשרש כל נשמות ישראל הן בחינת נוקבא, אשה ביחס לקב"ה, אבל יורדים למטה כדי שכולנו נהיה בבחינת משפיע. בתוך עם ישראל יש חלוקה, צריך להיות בתוכנו יחוד של איש ואשה, אבל בכללות כתוב "ולציון [ציון היינו עם ישראל בארץ ישראל] יאמר איש ואיש ילד בה", גם האיש וגם האשה צריכים להיות "איש ואיש", בבחינת משפיע¹.

במילים אחרות, זו ירידה מבחינת מציאות לצורך עליה לבחינת מהות (מציאות היא בחינת נוקבא ביחס למהות שהיא בחינת דכורא) - ירידה מהבינה, מדרגת האשה, אמא עילאה, לצורך עליה לחכמה, אבא עילאה.

ירידה לצורך עליה לעצמות

עד כאן הקדמה - כך מבואר בדרך כלל בחסידות. אבל בשיחה שלמדנו יש חידוש - כתוב שהירידה היא מבחינת מהות, מהחכמה

הנשמה יורדת לעולם כדי לעשות לה' דירה בתחתונים, וה' רוצה שכל נשמה של יהודי תהיה בבחינת אור - תאיר את האור של ה' בעולם, תהיה משפיע

ט זחר ח"ג כח, א; לז, א; רלה, ב; זחר חדש (מרגליות) לז, א; הקדמת תקו"ז ד, א. ובכ"מ.

י בלשון האריז"ל (בשעה"כ ופע"ח הנ"ל) יש עצמות (האור) וכלים (בהם יש חיצוניות ופנימיות, שרש המלאכים ושרש הנשמות). ומבואר בלקו"ת הנ"ל שהעליה שהיא תכלית הירידה היא לעלות מבחינת פנימיות הכלים לאור (שנקרא באריז"ל "עצמות"), שהוא עצם הקו, עיי"ש.

ז תהלים פז, ה.
ח תו"א מקץ ד"ה "רני ושמחי" וביאורו (לז, ג; לח, א-ב).

"ודבק באשתו והיו לבשר אחד"^ט, אחדות ודבקות הולכות יחד, וכנראה שתפיסה שייכת למושג עצם. יש תפיסה גם בגשמיות, תפיסה ביד, אבל כאן המשמעות היא יותר שכלית (תפיסה בשכל היינו עד היכן יד שכלו מגעת). דבקות היא כתר, למעלה מדעת, אבל היא שרש המדות בכתר – דבקות שייכת ללב ותפיסה לשכל (יש גם דבקות בשכל, מצד פנימיות ספירת הדעת, שהשכל דבק במשהו, אבל דבקות סתם היא בעיקר רגש ששרשו למעלה מהשכל). בדבקות האדם יותר 'נתפס' בדבר מאשר תופס בו^{טו}, ודבקות (רגשית-פנימית) באחדות – לפחות בחלק ממנה – יותר 'מחייבת' מתפיסה (שכלית).

נשים לב שהחלק השני של המשפט המקורי – "והוא הדין ההיפך" – לא מובא אף פעם בחב"ד. במקור ביעבץ^{טז} (שלמדנו באריכות) מוסבר באריכות הצד ההפוך – שמי שמפריד עצמו מחלק מהאחדות, דוגמת האומר שיקיים את כל התורה חוץ מדבר אחד, מפריד עצמו מהכל ואין לו את התורה (שהיא עצם) בכלל.

המקור בניסוח החב"ד הראשון – כלשון הרבי הרש"ב בכמה מקומות^י – מובא בהוספות לכתר שם טוב^{יא}:

וכמו שאמר הבעש"ט ז"ל שכשאתה תופס במקצת מן העצם אתה תופס בכולו כו'.
אך הניסוח החב"ד"י הסופי הוא בלשון הרב^{יב}:

יד בראשית ב, כד (וראה גם פנת הרמז ב"ואביטה" השבוע – וישלח תש"פ).

טו וראה נתיא פ"ה.

טז יעבץ אבות פ"ד מ"ב.

יז סה"מ תרס"ו עמ' תקכב; סה"מ תער"ב ח"א עמ' תקנג; סה"מ תרע"ח עמ' שכ.

יח כש"ט (קה"ת תשס"ד) אות רכז (ועל המובא בהערות שם הסתמכנו בפרשת זו, ובדרך צחות: בהשגח"ג זהו סימן רכז, לשון ריכוז, הקשורה להתעצמות ועצימת עינים, כדלקמן).

יט לקו"ש ח"ב עמ' 499 (ובכ"ד).

למדרגה זו. כמו שאמר הרבי הרש"ב על רבי אייזיק מהומיל, שלפרקים הוא היה במדרגה של 'עצמי'. לפי השיחה הזו של הרבי הרש"ב, כולנו ירדנו לעולם כדי להגיע למדרגת עצמי.

התופס בחלק מן העצם תופס בכולו – התפתחות המושג בחסידות

כפי שאמרנו, המושג עצמות הוא המושג הכי עיקרי בחסידות, ויש לגביו דברים חשובים. אחד הדברים המפורסמים, כבר מהבעל שם טוב, הוא הביטוי שהעצם בלתי מתחלק ולכן כאשר אתה תופס בחלק מן העצם אתה תופס בכולו. כאן גם יש דוגמה לכך שהביטוי עצמות 'מתגבר' עם השנים – תמיד מצטטים זאת בשם הבעל שם טוב, אבל הוא לא מדבר על עצם אלא על 'אחדות' (כמו שמביא בשמו בעל התולדות). מה שהוא בגדר אחדות, שהוא אחד, הוא בלתי מתחלק וכו'. היה צריך לחכות לאדמו"ר הזקן שישתמש במלה עצם.

נראה קצת את השתלשלות הביטוי: בכתר שם טוב^{יא} (שלמדנו לאחרונה באריכות^{יב}) כתוב: המדבק את עצמו בחלק אחד מן האחדות דבוק בכולו, והוא הדין ההיפך.

בנוסף לשימוש במלה "אחדות" (ולא "עצם"), יש כאן דיוק נוסף – כאן כתוב "המדבק את עצמו... דבוק בכולו" ובחב"ד^{יג} תמיד אומרים "התופס... תופס בכולו". יתכן שהא בהא תליא – מקור המושג דבקות הוא

יא כש"ט (קה"ת) אות סה.

יב שיעור ש"פ נח, ד' חשון תש"פ.

יג וכך בחלק מהמקורות הקדומים – שמביא הרבי בהערות בענין בסה"ש תש"א עמ' 32 – בלשון היעבץ ובתולדות יעקב יוסף: בתולדות יעקב יוסף יתרו מצוות אנכי הלשון "תופס ואוחז בקצה וחלק מחלק האחדות" – לתפיסה נוספת אחיזה, והאחיזה יותר קרובה לדבקות באחדות (ז בעברית מתחלפות ב-ד בארמית, כך שאחיזה היא לשון אחד – "ביה אחידא"). ושם פרשת חיי שרה ג (בשם היעבץ, כדלקמן): "כי כמו שהשיי אחד, כך תורתו אחדות א'. והתופס מקצת מן האחדות תופס כולו, וכן הדוחה מקצת מן האחדות כאלו ידחה כולו".

רואה איך ה' מנהל את המציאות שלו – הכל בהשגחה ולפעמים יש אירוע בחיי היום-יום שרואים זאת במוחש – מה הוא תופס? אם היינו אומרים שהשגחה פרטית היא גילויים, אור ה', אז אני רואה חלק מהאור ויהודי אחר רואה משהו אחר, וגם אני בעצמי ביום אחר רואה באופן אחר. אבל ה' הוא עצם, וכשאני מאמין שהכל בהשגחה פרטית – ולא רק מאמין, אלא חווה זאת – אני חווה את עצמות ה' בהשגחתו הפרטית. כשאני פוגש את ה' בחיי – אני פוגש את עצמות ה', ואני אוחד בכל העצם. בכל חוויה, גם הכי

פעוטה, של השגחה פרטית נמצא כביכול כל הקדוש ברוך הוא כולו! כמובן, "לית אתר פנוי מיניה"^{כג} וכל כולו יתברך נמצא בכל אתר ואתר תמיד, אך ככלל הוא בהעלם והסתר מעיני הנבראים – "אכן אתה אל מסתתר"^{כד} – ואילו בחווית השגחה פרטית הוא מתגלה. בגילוי גופא יש

שתי בחינות – הרגשת עיני ה' המשגיחות וידו המנווטת, ושמיעת-קליטת המסר האלקי שבהשגחה עבורי (נמצא שיש כאן סדר שלם של חש-מל-מל – לית אתר פנוי מיניה, גילוי ההשגחה, קליטת המסר שבהשגחה – ודוק). גם עם ישראל הוא עצמי, והמשמעות היא שכל יהודי הוא העצם כולו – כל יהודי הוא כנסת ישראל. כשאני מדבר עם יהודי אחד, מתייחס ליהודי אחד, אני בעצם מתייחס לכל כנסת ישראל. כמובן, יש לתובנה זו השפעה גדולה מאד על אהבת ישראל, איך צריך להתייחס לכל יהודי.

העצם, כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו.

הרבי דן^כ במושג ומסביר מעט:

"העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו", משום שהעצם בלתי מתחלק, ובמילא כשתופס במקצתו ה"ה תופס בכולו – דלכאורה אינו מובן: כיון שהעצם אינו מתחלק, איך שייך המושג של מקצת של העצם, שנוכל לומר שע"י התפיסה בהמקצת תופס בכולו? – אלא הכוונה היא להעצם כפי שנמשך ובא בשינויים גם בבחינת מקצת, שכיון שהעצם הוא זה שבא בהמקצת, לכן, יש בו הכל, ובמילא, התופס במקצתו תופס בכולו.

הניסוח כאן יפה, אבל צריך להסביר אותו יותר. במלים אחרות, העצם מופיע בתופעות, ובכל תופעה שהוא מופיע בה הוא נמצא כולו. קצת מזכיר את המשפט בזהר^{כא} על נר שמשליך האורות על הקירות. אם היה

מדובר בגילויים – הגילוי אינו המקור, אבל בעצם כל השלכה היא "מקצת מן העצם".

עצם בלתי מתחלק – קוב"ה ישראל ואורייתא

מה המשמעות בשבילנו שעצם בלתי מתחלק והתופס בחלק מן העצם תופס בכולו? נסביר זאת ביחס לקב"ה, לעם ישראל ולתורה^{כב}:

כאשר יהודי רואה השגחה פרטית בחייו,

כ שיחת יום שמח"ת תשי"ב (תורת מנחם ח"ד עמ' 90 ואילך).

כא זהר ח"ג רפח, א.

כב וראה גם בלקו"ש ח"ב הנ"ל, שם מוסבר כי "העצם" היינו קוב"ה אורייתא וישראל.

כג תקו"ז תקון נז (צא, ב).
כד ישעיה מה, טו.

בכל חוויה, גם
הכי פעוטה, של
השגחה פרטית
נמצא כביכול כל
הקדוש ברוך הוא
כולו!

עצם מעצמי ובשר מבשרי^ט. מה המשמעות שם? בפשט הכוונה לעצמות הגוף. אולי אפשר לומר שאדם הראשון זיהה שחיה היא מהעצם שלו, ולכן היא לא רק חלק ממנו אלא היא כולו, אבל בפשט הכוונה היא לעצם, אחת מעצמות שלד האדם.

האם עצם בגוף היא 'בלתי מתחלקת'? אפשר לשבור עצמות? בפשטות אפשר לשבור-לחלק עצם. על הצדיק כתוב "שֹׁמֵר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה"^י - כנראה בעצמות הצדיק יש ממד של 'עצם בלתי מתחלק'.

על הצדיק כתוב "שֹׁמֵר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה" - כנראה בעצמות הצדיק יש ממד של 'עצם בלתי מתחלק'

עצמה

מובן נוסף לשרש **עצם**, שחזור הרבה פעמים בתנ"ך, הוא עצמה. בפרשנותו, פרשת תולדות, נאמר על יצחק אבינו "כי עצמת ממנו מאד" (יש כאן היקש בין "עצם" ל"מאד", וכמו שיתבאר). וכן לפני שבועים קראנו "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום"^{יא}. כפי שמסבירים המפרשים, "עצום" הוא גם בכמות וגם באיכות. דברנו קודם על עליה ממציאות (בינה) למהות (חכמה) וגם על עליה לעצמות (כתר). יש אצלנו מבנה חשוב של מושגים המקבילים לאותיות י-ה-ו-ה, כולל קוצו של י:

קוצו של י	כתר	עצמות
י	חכמה	מהות
ה	בינה	מציאות
ו	מדות	איכות
ה	מלכות	כמות

גם בנוגע לתורה: התורה היא עצם, כל אות של התורה היא העצם של התורה (גם במצוות - כל מצוה כוללת את כל המצוות, כידיע בביאור^{יב} הדין ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה"^{יג}). לכן, יהודי שהייתי חושב שהוא עם הארץ, אבל הוא יודע קצת תורה, חלק מהתורה, אות אחת מהתורה - יודע אותו מתוך ידיעה שזו "תורת הוי" - יודע בעצם את כל התורה כולה. והוא יותר יודע תורה מגאון גדול שיודע את כל הספרים בעל פה, אבל חושב בטעות שהם שכל.

הפן השלילי כאן, ה"והוא הדין להיפך" המוזכר בדברי הבעש"ט, הוא על דרך ענין שלש השלמויות (שבספר תיקון המדינה^{יד} אנו משייכים לבינה-אמא) בהן חסרון בדבר פוגע בכל השלמות - אם חסרה אות אחת בספר התורה כל התורה פסולה, אם

חסר יהודי אחד אי אפשר לתת לעם ישראל את התורה וכך יש לומר שאם אדם לא מודה בהשגחה פרטית קטנה הוא כופר בעיקר (ולפי פירוש הבעש"ט^{טז} הוא כופר בדוד).

ב. פירושי "עצם" "עצם מעצמי"

כשרוצים להבין מושג צריך להתבונן בהופעתו הראשונה בתורה. איפה ההופעה הראשונה של "עצם" בתורה? זאת הפעם

כה ראה לקו"ש חכ"ו עמ' 248 הערה 64 וש"נ.

כו סוכה כו, א.

כז ראה תיקון המדינה פ"ו.

כח כש"ט (קה"ת) אות מוא; דגל מחנה אפרים פרשת ואתחנן בשם הבעש"ט.

כט בראשית ב, כג.

ל תהלים לד, כא.

לא בראשית יח, יח.

ענין של עצימת עינים. אכן, המדקדקים האחרונים¹⁶ אומרים שיש שלשה ענינים בשרש **עצם** – עצמות, עצמה ועצימת עינים – וכן קושרים ביניהם. אדרבא, הם אפילו אומרים שיתכן שעצימת עינים היא המובן העיקרי. הם מסבירים – בלי להשתמש במלים האלה – שעצמה של משהו היא היותו דחוס מיניה וביה. עצימת עינים היא התרכזות-התכנסות של אדם בתוך עצמו, שנותנת עצמה. יש קשר בין עצום לצמצום – צמצום במובן של ריכוז נותן עצמה.

איך אפשר להבין זאת? הנקודות (קמץ, פתח כו') מכוונות כנגד הספירות – קמץ בכתר, פתח בחכמה, צירה בבינה וכו'. אם אמרנו קודם שירידה צורך עליה היא ירידה מהבינה לצורך עליה לחכמה – הירידה היא מצירה כדי לעלות לפתח או אפילו לקמץ. צירה לשון צורה

– לנשמה למעלה יש צורה-מציאות. הרבי הרש"ב אוהב להשתמש בביטוי "מציאות בלתי נמצאת" – שרש הנשמה באור א"ס שלפני הצמצום (טהירו עילאה – "נשמה שנתת בי טהורה היא"¹⁷) היא בבחינת "מציאות בלתי נמצאת", אין שם משהו-מישהו אחר שמוצא אותה או מתייחס אליה, אבל יש לה צורה

לו ראה דברי מנדלקורן בקונקורדנציה:

ענינו סגירה, וכמוהו בסורית ובערבית בהיפוך אתוואן עמך, וכן במשנה בשבת 'אין מעמצין את המת' ובגרסת הערוך 'אמציץ' [ויש ליישב כל שרש עצם על ענין סגירה והתלכדות] [מזכיר את הרמב"ם על מלך תפקידו ללכד את העם]. לפי שכל דבר שחלקיו מחוברים ומהודקים יחדו בקשר אמיץ יתעצם ויתקשה ויחזק ["קשר אמיץ" הוא גם לשון המקרא (שמואל-ב טו, יב) אבל גם לשון התניא (פ"ג), "שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד"].

לז ברכות השחר. וראה לעיל הערה ד.

האם יש קשר בין עצמה לבין עצמות? המדקדקים קושרים ביניהם¹⁸, בפשטות העצמות הן המעניקות לגוף עצמה ותוקף. לפעמים עצם מתייחס לא רק לעצמות, אלא לכל הגוף, אבל גם שם בפשטות הסבה היא שהעצמות הן המעמידות את כל הגוף ונותנות לו עצמה.

עוצם עיניו

האם יש עוד משמעות של עצם בתנ"ך? עצמות מופיעות בתנ"ך הרבה פעמים, וגם המובן של עצמה רוח. אך יש עוד משמעות – עצימת עינים, שמופיעה רק פעמיים בתנ"ך¹⁹. הפסוק השני הוא "עצם עיניו מראות ברע" – כנראה שזו תכונה שעל ידה מגיעים להיות 'עצמי', לעצום עינים מלראות רע. מזכיר את "וירא און ולא יתבונן"²⁰ – לא להתבונן ברע של הזולת.

הצמצם צדק מסביר²¹ שאהבת ישראל שלמה היא להתייחס לזולת כמו לעצמי – כמו שאדם לא רואה את נגעי עצמו, כך צריך לא לראות רע אצל הזולת. זו תכונה של 'עצמי'.

האם יש קשר בין עצימת עינים לפירושים הראשונים? הרד"ק, גדול המדקדקים, לא קושר ביניהם. בין הפירושים של עצמות ועצמה הוא קושר, כנ"ל, ואומר שיש עוד

לב ספר השרשים לרד"ק שרש 'עצם': "ונקרא כן לפי שהעצם חזק ותקוף מהבשר".

לג ישעיה כט, י' לג, טו.

עוד בענין הקשר של 'עצם' לעינים וראה ראה רש"י על "וכעצם השמים לטהר" (שמות כד, י) ועל "אדמו עצם מפנינים" (איכה ד, ח) ש"עצם" הוא לשון מראה.

לד איוב יא, יא.

לה דרך מצותין מצות אהבת ישראל פ"ב (ושם כתב ש"יש בזה עוד טעם נפלא בעוצם הטובה שהאדם עושה לו ולכל העולם בקיום מ"ע זו וכו'").

ש"הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"^מ ניתן לפקוח עינים ולראות ש"הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"^מ, וכיצד האלקות מתממשת "עצמות ומהות בתוך גוף"^מ בפעולותיו של מלך המשיח (אם הופכים את הסדר, בהקדמת פקחת עינים לעצימת עינים"^מ המתעצמת עם ה', ראית עצמות האלקות כביכול המתממשת במציאות העולם הנברא ובאדם עצמו עלולה להפוך לעז"ר ר"ל, וד"ל).

עצמי ("יששכר חמור גרם")

בחז"ל יש עוד מובן – אני עצמי, אתה עצמי. איך אומרים באנגלית 'עצמי'? self (myself, himself). אז יש לנו כבר ארבעה מובנים – נגיד אותם באנגלית, כדי להבחין ביניהם: איך אומרים עצם? bone. עצמה? close. עצמי? self. עצימה? close. באנגלית אלה מלים שונות לגמרי, בלי שום קשר, אבל בעברית כולן באות מאותו שרש – עצם.

איך אומרים בארמית 'עצמי' במובן של הוא בעצמו? גרמיה. על המלכות כתוב "לית לה מגרמה כלום"^מ – אין לה מעצמה כלום. מה הפירוש של גרם בתנ"ך? עצם. אם נשים לב, אנחנו חוזרים כאן ל"גרמוהי", שרש הכלים, כנ"ל. בחז"ל יש גרם גם במשמעות של לגרום למשהו – בעיקר לגרום נזק, בנזיקין יש "דינא דגרמי" ודין גרמא"^מ. איפה

משל עצמה. הרבי הרש"ב מסביר בשיחה שלמדנו שתכלית הירידה לעולם היא לאבד את הצורה, כדי לעלות לדרגה יותר גבוהה. בכל אופן, בחכמה יש פתח, לשון פתיחה, ובכתר יש דווקא קמץ, לשון קמיצה-וסגירה. בכתר-בעצם הכל נקמץ-נדחס – על דרך עצימת עינים – וזהו מקור העצמה.

[אכן, אחרי עצימת העינים צריכה להגיע גם פקחת עינים"^מ, כדברי הרב"ט שיש לפקוח את העינים ולראות את המשיח בא. כך בקריאת שמע, אחרי עצימת העינים בפסוק הראשון פוקחים את העינים לראות את המציאות ולגלות בה את ה'. עצימת העינים היא ה"רצוא" של עצם הנשמה, לראות שה' הוא הכל ("גאט איז אלץ"), ופקחת העינים לאחר מכן היא ה"שוב" של עצם הנשמה, לראות שהכל הוא ה' ("אלץ איז גאט")^נ, עד לשיא בראית האלקות בכל פרט באהבת ה' "בכל מאדך"^מ, כמו שנלמד בהמשך"^מ. אחרי שעוצמים עינים ומתעצמים עם כך

לח עצימת ופקחת העינים הן בכח העפעפים (כהדגשת המלבי"ם בשיעור כט, י) – ר"ת עצמה-פקחה. עוצמים את העינים בשעת מיתה (שבת פכ"ג מ"ה, כנ"ל בדברי הקונקורדנציה) וכן לפני שינה-תרדמה ופוקחין אותן מחדש כל בקר ("חדשים לבקרים רבה אמונתך") – אם כן, בכל מצמוץ עינים אפשר למות ולהוולד מחדש (וראה גם שיעור כ' חשו"ש ז' – נדפס ב"ואביטה" ויצא – על לידה והסתלקות בכל יום).

לט שיחת ויצא תשנ"ב (היחס בין עצימת עינים ופקחת עינים בהקשר זה נתבאר אורך גם בשיעור י"ב תמוז תשנ"ח).

מ אגרת רבי אייזיק מהומיל (נדפסה בלב לדעת ביאור א למאמר "וצדיק יסוד עולם").

מא ומכאן תוספת טעם לשבח בשאלת הרה"ק מרוז'ין (בילדותו) לאדמו"ר הזקן כיצד אחרי שאומרים "שמע... הוי' אחד" ניתן לומר "ואהבת..." (ראה דרך מצותיך שרש מצות התפלה פמ"א ובהערות ובצינונים שם) – אהבה המניחה את מציאות האדם וגם מגיעה לכל פרטי המציאות. ה'מהפך' בין ה"רצוא" וה"שוב" של הנשמה – כמבואר כאן בפנים – מתחולל דרך "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ("יחודא תתא", שלמטה מ"יחודא עילאה" בפסוק הראשון, כנודע ומבואר באורך בשער היחוד והאמונה בתניא).

מב נדפס בשיעור הבא בחוברת.

מג דברים ד, לה.

מד שם פסוק לט.

מה שיחת אחש"פ תשי" – וראה באריכות מאמר "צדיק יסוד עולם" בספר לב לדעת (גם ביחס למבואר בסיום הסוגריים בפנים).

מו ובהמשך להערה לעיל, היינו הקדמת ה-9 לע- (פקחה לעצימה) שגרמה לחורבן הבית – ראה איכ"ר ב, כ.

מז זהר ח"ג קפ, ב.

מח ראה בהמשך דברי המשך חכמה (שיובאו לקמן) ששלש

עצמות	עתיק
עצימת עינים	כתר
עצמה (ששרשה בגבורה דעתיק)	חכמה
עצמות	בינה
אני עצמי (self)	דעת

כתוב גרם? "יששכר חמור גרם"^{מט}. יששכר הוא הבחור-ישיבה – יש כאן נשים, שלכל אחת יהיו הרבה יששכרים בבית, הרבה בחורים שלוקחים על עצמם בכיף את עול ההתמסרות לתורה.

ה פירושי עצם

אם כן, יצא לנו שיש חמש משמעויות במלה עצם. ראינו שאחרי כל הגלגולים נטבע ביטוי יפה – "העצם, כאשר אתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו". **"העצם"** רומז לכך שיש ה פירושים בעצם – **ה-עצם**. **עצם** בגימטריא 200 ו-ה פעמים **עצם** עולה 1000, "האלף לך שלמה"^י (שלמות החוזרת לאחד – אחדות). צריכים לתת מבנה קבלי לפירושים.

אמרנו כבר שעצמות שייכות לבינה – שרש ה"גרמוהי", ל"יששכר חמור גרם" יש "בינה לעתים". ה-self היינו מודעות-עצמית, שייך לספירת הדעת. עצימת עינים שייכת לכתר, הקמץ, כנ"ל. אם כן, עצמה, might, צריכה להיות שייכת לחכמה – למה? [האבא הכי חזק בבית...] כנראה שבאמת האבא צריך עצמה. אבל מה הקשר לספירת החכמה? כתוב בקבלה ששרש החכמה בגבורה דעתיק – החכמה היא ראש קו הימין, אבל יש לה שרש דווקא בגבורה דעתיק. המלה 'עצמות', ממנה התחלנו, שייכת לפנימיות הכתר, לעתיק (היינו מה שכל עצם בלתי מתחלק – עתיק הוא נעתק-נבדל בעצם מכל מציאות, גם מציאות נאצלת, שניתנת לחלוקה כו').

האהבות, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ו, ה), רמוזות במאמרו של רב יהודה בגמרא: "אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות" (ב"ק ל, א) – "מילי דברכות" כנגד "בכל לבבך", "מילי דאבות" כנגד "ובכל נפשך" ו"מילי דנזיקין" כנגד "ובכל מאדך", בחינת עצם, עיי"ש.

מט בראשית מט, יד.

נ שה"ש ח, יב.

שלש אותיות ע-צ-ם

את חמשת הפירושים אפשר לרכז לשלשה: כפי שהוזכר, הרד"ק מחבר עצמה עם עצמות הגוף. גם שני הפירושים שאינם בתורה שבכתב – עצמי (self) ועצם (כפי המושג בחקירה ובחסידות) – מתחברים. ה'עצמי' בחסידות הוא הרכב של שני הפירושים – הוא מתנהג כפי שהוא בעצמו, בסגנונו-שלו, בלי לזייף או לחקות איש, ולכן זוכה להגיע לעצם-לעצמות ולממש את תכלית ירידת נשמתו לעולם. את שלשת הפירושים אפשר להקביל לאותיות **עצם**:

האות **עין** רומזת לעצימת עינים, מקור-כלל כל הפירושים, כנ"ל בארוכה מדברי המדקדקים האחרונים.

האות **צדיק** רומז לצדיק העצום, עליו נאמר "רבות רעות צדיק ומקלם יצילנו הוי". שמר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה", כנ"ל (האות **צ** היא האות של חדש שבט^נ, בו ראש השנה לאילן – וכן איתא בספר התמונה שתמונת ה-**צ**, ובפרט ה-**ץ**, רומזת לאילן – שענפיו הם מעין עצמות השלד מלאות העצמה).

האות **מם** (ובפרט **ם** סתומה) רומזת לפירושי 'עצמי' ו'עצם'. בסוד 'גלגול' האותיות^{נב}

נא ספר יצירה פ"ה מ"ה. כל אותיות **עצם** שייכות לאחר – ע לטבת, **צ** לשבת ו-**ם** היינו אות עונת הגשמים-המים – ללמד שימות הקור הם הזמן להתעצמות פנימית (כך מדובר במחקר על הסבה להתפתחות התרבות דווקא בארצות הקור, ואכ"מ). נב בתמצית, מתבוננים בכל אות לפי האות החותמת את המילוי, שוב ושוב, עד שמגיעים לאות שחוזרת על עצמה עד א"ס (לדוגמה: האות **אלף** מתסיימת ב-**פא** החוזרת שוב ל-**א**). סה"כ יש ארבע אותיות אליהן מגיעים – **אונם** (סוד "עטרה היא אם אונם") – כאשר שש אותיות מגיעות ל-**א**,

שייך לעצמותו. המים שלנו 'מורכבים' (כפי שמסביר הרמב"ם¹⁷ שהיסודות הגשמיים הם מורכבים) משני חלקי מים (מימן) וחלק אחד אור (חמצן) – H₂O – אך יסוד המים הפשוט (מימן) הוא היסוד הפשוט, שמספרו האטומי הוא אחד (יש בו אלקטרון אחד בלבד), ולכן הוא נשאר לעולם ועד כפי שנברא לראשונה, תכונת 'עצם בלתי מתחלק'.

עד כאן עוד פרק אחד לגבי הנושא של ירידה צורך עליה – יורדים מטה מטה כדי להגיע, כאן, בעולם הזה, לעצמות.

נד ראה הלכות יסודי התורה פ"ד.

(המוסבר בספר המלכות, מספרי המקובלים שלפני התגלות הזהר) זו האות היחידה שמתגלגלת ב-מ (כלומר, בעצמה), כאשר המילוי שלה זהה לה. האות **מ** היא אות **המים**, בהם יש זרימה טבעית (כמבואר בחסידות שאהבה כמים היא אהבה טבעית) וגם ביטוי האות **מ** הוא הכי מופשט וטבעי¹⁸ – טבע הדבר

עשר אותיות מגיעות ל-ו, חמש אותיות מגיעות ל-ו ורק אות אחת מגיעה ל-מ (וידוק שבכך מתחלקות **כב** האותיות בחלוקת **אהו**, ארבע האותיות המרכיבות את שמות העצם של הקב"ה, כמבואר באבן עזרא על "אהיה אשר אהיה").

נג בהידרותרפיה מדריכים להשמיע בתוך **המים** את הצליל **ממממ** (גם השם הקדוש **אום**, משמש במזרח כמנטרה – כנראה כשריד לשמות שמסר אברהם לבני קדם – בשל צליל ההדהוד שלו).

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- שרש נשמות ישראל בפנימיות הכלים – יהודי בשרשו הוא 'מקבל פנימי' – אך הן יורדות לעולם כדי להפוך למאירות אור ה', שכל יהודי יהיה 'משפיע אור עצמי'.
- בשביל "דירה בתחתונים" על כל יהודי להיות משפיע המאיר את אור ה' בעולם.
- הנשמה יורדת לעולם מהמהות כדי לעלות לעצמות – תכלית ירידת הנשמה היא להפוך ל'עצמי'.
- ככל שמתקרבים לגאולה יש יותר עיסוק בתורת החסידות במושג העצם.
- בכל ראית השגחה פרטית פוגשים את הקב"ה כולו.
- שלשה שלבים בנוכחות ה' במציאות: "לית אתר פנוי מיניה" באופן נסתר (חש); התגלות בהשגחה פרטית (מל); הבנת המסר האלקי בגילוי ההשגחה (מל).
- כל יהודי הוא כנסת ישראל כולה – יש להתייחס אליו בהתאם!
- כל אות בתורה כוללת את התורה כולה. היודע מעט תורה בהכרה שהיא "תורת הוי" הוא תלמיד חכם המחובר לעצם התורה יותר מהיודע הרבה תורה בתור שכל.
- הצדיק זוכה לעצמות בלתי מתחלקות.
- ה'עצמי' הוא "עוצם עיניו מראות ברע" של הזולת.
- בירידה לעולם הנשמה מאבדת את צורתה-מציאותה הראשונה כדי להגיע למדרגה נעלית באין ערוך.
- בעצימת עינים האדם מתעצם-נדחס בתוך עצמו, וכך זוכה לעצמייות ולעצמה.
- מכח עצימת העינים, להתעצם עם ה' ש"אין עוד מלבדו", זוכים לפקוח עינים ולראות את התגלות ה' בכל פרטי המציאות, ועד לראית התגלותו בפעולות מלך המשיח.

אהבת "בכל מאדך" ועבודת הבירורים

קיצור מהלך השיעור

הרבי הרש"ב מסביר שהנשמה יורדת לעולם כדי להגיע דווקא בו לעבודת "בכל מאדך" ולעסוק בו בעבודת הבירורים. **פרק א** מסביר, לאור דברי ה"משך חכמה", כי אהבת "בכל מאדך" היא החדרת אהבת ה' בפרטי החיים הקטנים והיום-יומיים — אהבה השייכת ליעקב אבינו, הבחיר שבאבות, שחזר על "פכים קטנים". **פרק ב** עוסק בהגעה ל"אהבה רבה בתענוגים" דווקא בעולמנו שלנו. **פרק ג** הוא פרק עיקרי בנוגע לעבודת הבירורים — "אם תוציא יקר מזולל" — המסביר שעיקר עבודה זו הוא דווקא בירור הנשמות (וגם הוא חותם בהסבר מי הן נשמות "בכל מאדך" שיש לבררן). בשיעור המלא — הנשלח ברשימת התפוצה — נוסף פרק בענין אהבה כמים ואהבה כאש וארבעת היסודות בעולמות, שלא נדפס כאן לקוצר המקום. להרשמה לתפוצה: itiel@pnimi.org.il.

א. "בכל מאדך" ירידה לעולם כדי לעלות לעבודת "בכל מאדך"

עצמו) למדרגת "בכל מאדך". ידוע בדא"ח¹ – על יסוד דברי חז"ל² – שאהבת "בכל לבבכם ובכל נפשכם" (כפי שנאמר בפרשה שניה של ק"ש) עדיין אינה בגדר "עושין רצונו של מקום", ורק אהבת "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (היוצאת מ"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", פרשה ראשונה של ק"ש) היא מדרגת "עושין רצונו של מקום", תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה.

בתנ"ך כתוב רק על אישיהו – עליו קונן ירמיהו "רוח אפינו משיח הוי"³, הוא היה ראוי להיות משיח – שעבד את ה' "בכל מאדו" ("וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל הוי')

"ירידה צורך עליה" – הנשמה יורדת לעולם בשביל לעלות למדרגה יותר גבוהה מאשר היתה קודם ירידתה, ועליה זו היא בעולם הזה דווקא (לא צריכים לחכות עד לאחר מאה ועשרים שנה), כאן, עכשיו, היום. בשביל זה אנחנו כאן – העולם הזה הוא יותר מגן עדן. אחת ההגדרות של הרבי הרש"ב (בשיחה⁴) שאנו לומדים לאחרונה⁵ ל"ירידה צורך עליה" של הנשמה היא שהנשמה למעלה היתה במדרגת אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך" והיא יורדת לעולם לצורך העליה (בעולם

ג דברים ו,ה.

ד לקו"ת שמיני יח, ב ובריבוי מקומות.

ה ברכות לה, ב. ראה מהרש"א חדא"ג ד"ה "שנאמר ואספת דגנך".

ו דברים יא, יג.

ז איכה ד, כ.

נרשם (מהזכרון) ע"י אייתאל גלעדי. לא מוגה. שיעור גברים אחרי מנחה (בשילוב פרק משיעור הנשים בליל שבת). ש"פ תולדות, ב' כסלו תש"פ – כפ"ח.

א תורת שלום שיחת שמח"ת תער"ב.

ב החל מאור לכ' חשוון תש"פ.

איך מתרגמים לרוסית? [всем существом] ומה המשמעות? [своим] (בכל ההווה שלך). איך מתרגמים לאנגלית? "with all your heart and all your soul and all your might" – לאהוב את ה' עם כל הלב ועם כל הנשמה ובכל העצמה, might (עצמת עצם ההווה שלך). הדבר מתחבר היטב לדברי הרבי הרש"ב שהירידה לעולם היא בשביל להגיע לעצם-לעצמה ולאהבת "בכל מאדך".³

הכי קרוב לפירוש הזה מופיע בפירוש הכתב והקבלה – פשטן מוסמך מאד.⁴ האבן עזרא, הפשטן הכי גדול, מפרש מלשון ריבוי – כמו "מאד מאד הוי שפל רוח"⁵, תאהב את ה' הכי הרבה (ועד"ז בעוד מפרשים). אבל, שוב, הפירוש מלשון עצמה ותוקף הוא כל כך פשוט עד שהוא התרגום ברוב השפות.

פירוש המשך חכמה

נקרא כאן פירוש של בעל משך חכמה – רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק, היה שם יחד עם הרוגאטושבר, לפני כמאה שנה. הוא לא היה חסיד, אבל הפירוש שלו ל"בכל מאדך" הוא מאד חסיד:

ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך – הכוונה, שכאשר הישראלי מוסר נפשו על קדוש שמו יתברך [הפועל היוצא של אהבת "בכל נפשך"]. אין זה פלא [פלא שהוא אומר שאין זה פלא... מסירות נפש על קידוש ה' היא הטבע של היהודי, ואינה פלאית]. אם ימלאו כל חדרי לבבו אהבת ד' והדרת קדש, שזה דרך

יב כמבואר באריכות בשיעור הקודם בחוברת.

יג זה לשונו: "ויאמר בכל מאדך שיאהב ה' מאד מאד בכל כחו". גילוי המאד-הכח שייך דווקא ליעקב אבינו "שכחו גדול" (ראה רש"י בראשית כט, י) – מסתמא כל האבות היו גיבורים, אך הדבר מפורש דווקא ביעקב – והוא השקיע את כל כחו בעבודתו אצל לבן (בראשית לא, י) ובאמצעות כך פרץ "מאד מאד" (בריבוי ממונך-מאדך).

יד אבות פ"ד מ"ד.

בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו"⁶).

"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" כנגד האבות

כתוב במדרש⁷ ששלש האהבות – "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" – מכוונות כנגד שלשת האבות:

אהבת אברהם אבינו היא אהבת "בכל לבבך", כאמור בו "ומצאת את לבבו נאמן לפניך".

אהבת יצחק אבינו, שפשט את צווארו על גבי המזבח, היא אהבת "בכל נפשך" – אהבה עד כדי מסירות נפש.

אהבת יעקב אבינו היא אהבת "בכל מאדך", כרמוז בכך שכתוב בו "ויפרץ האיש מאד מאד"⁸ (וכדלקמן בעומק יותר).

פירוש "בכל מאדך"

מה הפירוש של "בכל מאדך"? "בכל מאדך" מגיע אחרי "בכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך", וצריך להבין מה יכול להיות יותר ממסירות הנפש. רש"י מסביר, לפי חז"ל, ש"בכל מאדך" היינו "בכל ממונך", והיתרון על "בכל נפשך" הוא משום שיש מי "שממונו חביב עליו מגופו" – אבל כמוכן יש מקום לעוד פירושים. גם חז"ל לא מסתפקים בפירוש זה ומוסיפים עוד פירוש: "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד".

מה התרגום של "בכל מאדך"? איך אונקלוס מתרגם? מישהי כאן עושה "שנים מקרא ואחד תרגום"? אונקלוס מתרגם "ובכל נכסך" (נכסין), כמו הפירוש של חז"ל "בכל ממונך".

ח מ"ב כג, כה.

ט ספרי ואתחנן סוף פסקא ז.

י נחמיה ט, ח.

יא בראשית ל, מג.

הגדרה מאד חשובה ל"בכל מאדך" – שלא נשאר שום חלל בגוף ובנפש שפנוי מאהבת ה'. אומרים בברכת "אשר יצר" – הרבה פעמים כל יום – שהגוף הוא "חלולים חלולים", יש חללים, אבל "בכל מאדך" אומר שאין שום חלל, הכל 'דחוס' באהבת ה', שייך לפירוש של עצם שהזכרנו לעיל.], אף כי נקלה הדבר הזה לעשותו אף בלא מוקד ושלהבת האהבה [קל לעשותו בלי אהבה יוקדת, אך הוא עושה הכל באהבה מלאה – זה פלא! אצלו הכל משיח – כל דבר שהוא עושה חדור במשיח, במובן של מסירות נפש. איך יודעים שהמדרגה של "בכל מאדך" שייכת למשיח? במשיח כתוב "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{טז} – פסוק עם חמש עליות של המשיח¹⁷, והעליה החמישית-המשיחית ביותר, היחידה שביחידה, היא "מאד". לכן כתוב ביאשיהו, שהיה ראוי להיות משיח – וכידוע, **יאשיהו** בגימטריא **מנחם מענדל** – שעבד את ה' בכל מאודו.], [ולכן דרשו בספרי (ס"פ ה) ובכל מאדך זה יעקב, שהוא קיים ובכל מאדך, בשביל שמסר נפשו מקודם על פרוטה, לכן בערה בו שלהבת האהבה בעת בא לידו לקיים].

אם כן, הוא מסביר ש"בכל מאדך" היינו להצליח למלא באהבה את עבודת ה' בשגרה היום-יומית, בדברים הקטנים, וזו מדרגה שלמעלה מאהבת "בכל נפשך" בזמנים שדורשים מסירות נפש. דווקא המדרגה הזו נקראת "עושין רצונו של מקום", ובשבילה ירדה הנשמה לעולם.

ב. אהבה רבה בתענוגים "בכל מאדך" – אהבה בתענוגים

הרבי הרש"ב מסביר¹⁸ שבכולם הזה אפשר

הטבע, בהגבר המתנגד יוגבר העצם [כאשר בא גוי ליהודי ואומר לו – או שתשחיה לפסל או שנהרוג אותך, ההתנגדות שדורשת מסירות נפש מעוררת את נפש היהודי להתגבר ולמסור את הנפשו]. כמו כאשר יוכבה המוקד מעט אח"כ יתגבר האש [אם שופכים מים על אש גדולה – האש קצת יורדת ואחר כך מתגברת]. כן באנוס העמים את ישראל לעבוד [עבודה זרה] או להרוג, יתבערו כל הרעיונים ויתלהבו העשתונות ויפיח אש האהבה למאד [יש לו סגנון ספרותי מאד. מזכיר את הסגנון היפה של הרבי הריי"צ כשהוא מתאר משהו רגשי]. שצריך לעשות דבר גדול ליהרג עצמו [צריך לעשות דבר גדול, אבל הנפש מתמלאת בהתלהבות לעשות אותו – דווקא בגלל ההתנגדות – ולכן האהבה הזו עדיין אינה בגדר פלא].

לא כן הדבר הקטן יעשה השכל בעצלתים [הוא עושה אותו בשכל, אבל השכל עושה בעצלתיים, לאט-לאט, לפי ההגיון]. ומסבת הרגלו כמצות אנשים מלומדה, לכן הראשונים יקר בעיניהן פרוטה אחת, כמו שדרשו על יעקב ויותר לבדו, שנשאר בשביל פכין קטנים [חולין צ"א] [בזכות ה"פכים קטנים" זכה יעקב לשם המעלה ישראל – **ישראל** בגימטריא **יעקב** ועוד **פכים קטנים**, כידוע¹⁹]. כדי שירגיש הנפש בתת המעשר לד', ויעשה זה ברגש תשואות וחפץ אלוקי הישועות [מכאן יוצא הסבר הרבה יותר עמוק למה יעקב הוא "בכל מאדך"].

והוא שאמר בכל נפשך, היינו הענינים הנוגעים למסירת נפש, תן לבך ומלואה לאהבת השם [בכל הלב ובכל הנפש – לעשות עם כל ההתלהבות]. ובכל מאדך, בכל ענין וענין, הן בעשיית מצוה הן בצדקה, הן בתפלה יהיה ברגשות קדש ובשלהבת אהבת ד', חדרי הנפש ימלאו בלי מקום ריק ופנוי מאהבתו יתברך [זו

^{טז} ישעיה נב, יג.

¹⁷ ע"ח ש"ג פ"ב. ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110. ובכ"מ.

¹⁸ יח סה"ש ה'ש"ת, שבת חוהמ"פ סעיף כא (עמ' נג-נד).

¹⁹ אמרי נועם פרשת וישלח אות כ.

אבינו כתוב בפירוש שאהב את רבקה אשתו (מהרגע הראשון שלקחה לאשה – ויבִּאָהָ יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וגו'").

יעקב אבינו מגיע לאהבה הגדולה ביותר (הוא מתאהב ברחל ממבט ראשון ומתוך אהבה זו "ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה"*) – "אהבה בתענוגים", כידוע הרמז שיעקב-רחל במילוי (יוד עין קוף בית ריש חית למד) עולה "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" (האהבה התממשה עם הנישואין בפועל, אך מרגע ההתאהבות היתה בגדר "אהבה רבה [בתענוגים]", כלומר אהבה רבה, ללא גבול, השואפת להתממש כאהבה בתענוגים. והוא סוד האמונה, ששרשה ברדל"א – הרגשת התענוג העתידי לבוא, כמבואר במ"א¹⁷). מתוך אמונה זו הוא עבד ברחל שבע שנים כו'. והיינו סוד הכנת ימי החול, ימי העבודה מתוך צפיה וגעגועים לשבת, לענג שבת, ובסוד "אז תתענג על הוי' והאכלתיך נחלת יעקב אביך"*)¹⁸.

והנה, יעקב אבינו הוא ה"בחיר שבאבות" כט וגם כללות שלשת האבות¹⁹. והרמז: **"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"** ע"ה עולה ו"פ (דהיינו ממוצע כל תבה) **"ובכל מאדך"**! רמז זה מהווה עוד 'חיזוק' שתכלית עבודתנו בעולם

"להתענג על הוי'", ולכן הנשמה רוצה לרדת לכאן (לא לדחות את ההזדמנות להתענג על ה' אפילו לרגע). מבואר בדא"ח ששלש מדרגות האהבה "בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאדך" מקבילות לשלש מדרגות האהבה שמבוארות בחסידות²⁰ – "אהבת עולם", "אהבה רבה" ו"אהבה בתענוגים". אם כן, ה"להתענג על הוי'" אליו להגיע בעולם הוא-הוא ההגעה למדרגת "בכל מאד" – תכלית ירידת הנשמה לעולם, כמבואר עד כה. מה הרמז שיש ענג באהבת "ובכל מאדך"? **"ובכל מאדך" בגימטריא ענג.**

שלשת האבות – אהבת עולם, אהבה רבה ואהבה בתענוגים

לפי הקבלת "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" לאבות, גם שלש האהבות שבחסידות מכוונות כנגד האבות:

אברהם אבינו, שהכיר את בוראו מתוך העולם, כנגד "אהבת עולם". יש גם מעלה ב"אהבת עולם" על האהבות האחרות, בהיותה אהבה נצחית, כמבואר באריכות בחסידות²¹ (על יסוד דברי המדרש²²).

"אהבה רבה" היא כנגד יצחק אבינו, שמסר את נפשו בעקדה, פשט את צווארו מרצון על גבי המזבח (נפש – "ובכל נפשך" – היא לשון רצון כנודע). אברהם ודאי אהב את שרה, אך הדבר לא מפורש בתורה (נמצא שאהבת אברהם לשרה היא בגדר "דרך ארץ קדמה לתורה"²³ – אברהם נשא את שרה לפני תחלת "שני אלפים תורה"²⁴, ודוק). ביצחק

במהדורת לשה"ק).

יט. ראה ספר הערכים חב"ד ח"א ערך 'אהבת ה' – עולם, רבה ובתענוגים'.

כ. בכ"ד, החל מלקו"ת במדבר ט, ד, וראה המשך "מים רבים" תרל"ו פנ"ז ואילך וד"ה "ולא נבוש" תש"א.

כא. תנבד"א פ"ו.

כב. ויקרא רבה ט, ג; תנבד"א פ"א.

כג. סנהדרין צז, א.

כד. בראשית כד, סז.

כה. שם כט, כ.

כו. ש"ש ז, ז.

כז. ראה סה"מ תשי"ט ח"ב סוד"ה "הפך ים ליבשה".

כח. ישעיה נח, יד.

כט. ע"פ בראשית רבה עו, א.

ל. יעקב השלישי וגם המשולש, כללות כולם, משום שהתפארת (מדת יעקב, קו האמצעי) כוללת את החסד והגבורה (אברהם ויצחק, ימיו ושמואל). לכן ככלל הבטוי בדא"ח הוא "אהבה רבה בתענוגים" (לא רק "אהבה בתענוגים", כלשון הפסוק) – אהבת יעקב כוללת את אש יצחק ("רבה") ואת מי אברהם ("בתענוגים").

תיקון הברית, בחינת "כל", ובעיקר על ידי ההתקשרות ל"צדיק אמת" (מדת האמת היא פנימיות ספירת היסוד כנודע^{מב}) שהוא ה"צדיק יסוד עולם"^{מב} זוכים ל"מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים"^{מג}.

ראינו – בשפת אמת שלמדנו לפיו בשיעור הראשון ברוסטוב – שמדרגת "כל", ה"להתענג על הוי"ו" בעולם הזה, בחינת אדם, היא רגש התשוקה, תשוקת האדם להוי". תשוקה לשון "שוקין עמודי שש"^{מד}, כמבואר בחז"ל, תשוקה המרוכזת ביסוד, אות ברית קדש (שבין שוקיו). כתוב "אני לדודי ועלי תשוקתו"^{מה} – זו תשוקה מלמעלה למטה, של ה' אלינו (ע"י האתערות דלתתא של "אני לדודי"), ויש גם תשוקה מלמטה למעלה, "ואל אישך תשוקתך"^{מו}. והנה, הערך הממוצע של כל אות במלים **כל-תשוקה הוא ענג, "ובכל מאדך" כנ"ל**.

ג. "יקר מזולל"

עבודת הברורים – לברר אנשים

בשביל מה הנשמה יורדת לתוך העולם, "ירידה צורך עליה"? עוד נקודה שהרבי הרש"ב מסביר בשיחה היא שהנשמה יורדת לצורך עבודת הברורים. אנחנו תמיד מדברים על דברי הרבי ש"נסתיימה עבודת הברורים"^{מז}. כל פעם מסבירים באופן אחר, אבל צריכים להגיד שבמובן מסוים עבודת הברורים עדיין כאן – רואים שיש עדיין מה לברר.

הזה ("לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^{מא}) היא להגיע לאהבת "ובכל מאדך".

תיקון ה"כל"

שוב, שלש האהבות של "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" מקבילות לשלשת האבות, כאשר תכלית הכוונה של ירידת הנשמה לתוך הגוף היא "להתענג על הוי"ו", בעולם הזה. על שלשת האבות כתוב "שלשה הטעמן הקב"ה מעין העולם הבא בעולם הזה"^{מב} ולומדים זאת מכך שבאברהם נאמר "[והוי' ברך את אברהם] בכל"^{מג} (כנגד "בכל לבבך"), ביצחק נאמר (בפרשה שלנו) "[ואכל] מכל"^{מד} (כנגד "ובכל נפשך") וביעקב נאמר "[יש לי] כל"^{מה} (כנגד "ובכל מאדך"). התכלית היא להגיע לאהבת "ובכל מאדך", ל"כל" של יעקב (ובדרך מליצה – ה'כל [עיקר ושלמות ה'כל הוא] כל [דרגת ה'כל של] יעקב^{מז}).

מהו "כל"? ספירת היסוד, כמו שאומרים כל יום בפסוק שמונה את ה-ז תחתונות, "לך הוי' הגדלה... כי כל בשמים ובארץ"^{מז} ("כי כל" בגימטריא יסוד^{מז}), "דאחיד בשמיא ובארעא"^{מז} (היסוד אוהז ומאחד את התפארת, שמים, והמלכות, ארץ). כתוב "כל שתי תחת רגליי"^{מז} – "רגליי" היינו הספירות נצח והוד וה"כל" הוא היסוד שתחתיהן (גם "שתה" לשון שת, תשתית-בסיס-יסוד). על ידי שמירת-

לא זהר ח"ג רסז, א.

לב ב"ב טז, ביז, א.

לג בראשית כד, א.

לד שם כז, לג.

לה שם לג, יא.

לו ע"פ בראשית כז, כב.

לז דה"א כט, יא.

לח ראה זהר ח"א לא, א; פרדס רמונים ש"א פ"ח.

לט זהר ח"ב קטז, א. ובכ"מ; וראה נצוצי זהר להר"ר מרגליות שם.

מ תהלים ח, ז.

מא ראה סוד ה' ליראיו שער א פי"ב (ובשיעורים בסוד ה' ח"ג שם). ורמז: סופי תבות "כל שתי תחת רגליו" = **אמת**.

מב משלי י, כה.

מג שה"ש ז, ז.

מד שם ה, טו.

מה שם ז, יא.

מו בראשית ג, טז.

מז שיחת יום ב' דר"ה תשמ"ז; שיחת פרשת ויצא תשנ"ב ובכ"ד (ע"פ שיחת שמח"ת תרפ"ט של הרבי הרי"צ). ראה הטבע היהודי מאמר "תיקון הדעת" פ"ב.

מהם צרות – הוא מוכיח אותם, מזהיר מפני החורבן, והם לא מקשיבים לו אלא רודפים אותו. זורקים אותו לכלא וגם מנסים להרוג אותו. צריך להזדהות עם הנביא ירמיהו (ירמיהו הוא הנקודה האמצעית של ישראל, הנקודה האמצעית של תפארת).

ה' עונה לו בעקבות טענותיו: "לכן כה אמר הוי' אם תשוב ואשיבך לפני תעמד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישבו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם". הפסוק הבא אומר שה' שולח את ירמיהו להמשיך 'להלחם' בעם – להוכיח אותם, למרות שהם רוצים לפגוע בו – תוך הבטחה שיעמוד מולם בתוקף והם לא יצליחו: "ונתתיך לעם הזה לחומת נחשת בצורה ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני להושיעך ולהצילך נאם הוי'".

"תוציא אדם הגון מאדם רשע"

הרד"ק מפרש את ההתחלה, "אם תשוב ואשיבך", שה' אומר לירמיהו שעליו לשוב בתשובה על הטענות הקשות שטען כלפי ה'. אמנם, רש"י (ועוד מפרשים) מפרש את הכל על החזרת עם ישראל בתשובה על ידי ירמיהו: "לכן". בעבור שאני סובל הצרות האלה. "כה אמר ה'" – לי. "אם תשוב" – אתה ישראל ע"י "ואשיבך" אני אליו אמר לי "לפני תעמוד". "ואם תוציא יקר מזולל" – אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירנו למנוח.

עיקר עבודת הבירורים הוא "תוציא יקר מזולל" – להוציא אדם הגון מאדם רשע, להחזיר בתשובה. דברנו על להיות יששכר, לקבל עול תורה – כל הכבוד ("אין כבוד אלא תורה"^{נא}) – אבל העיקר הוא לעסוק בקירוב יהודים והחזרתם בתשובה, להוציא יקר

נתבונן כעת בפסוק הכי חשוב של עבודת הבירורים. כשאומרים עבודת הבירורים, למה הכוונה? על מה חושבים? [אוכל]. בדרך כלל חושבים על בירורים באוכל – יש ניצוצות בתוך האוכל, וכאשר אוכלים לשם שמים, בשביל שיהיה כח לעבודת ה' מבררים את הניצוצות האלה. אבל כשמסתכלים בפסוק הכי חשוב של הבירורים רואים – כפי שאומרים המפרשים – שהכוונה לברר אנשים, להחזיר אנשים בתשובה. רואים שעדיין יש אנשים שצריכים לברר אותם...

בכל אופן, אם הרבי אמר שנסתיימה עבודת הבירורים – לאיזו עבודה עוברים כעת? [עבודת היחודים]. אם עבודת הבירורים היא לעשות בעלי תשובה, מהי עבודת היחודים? [חתונות]. בדיוק, אחרי שמחזירים אנשים בתשובה צריכים לחתן אותם, לעשות שידוכים – זו עבודת היחודים. אפשר לעשות אותה עוד לפני שמחזירים אנשים בתשובה, לשדך את האנשים כשהם עוד בתקשורת? כן, במחשבה... אפשר לחשוב שפלוני מתאים לפלונית, אחרי שיחזרו בתשובה.

תשובת ה' לירמיהו

הפסוק שרוצים להתבונן בו מופיע בירמיהו. בפסוקים הקודמים לו הנביא ירמיהו טוען על הקשיים שלו – "למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה מאנה הרפא..."^{מח}. ירמיהו הנביא – שכתוב בארזי^{לט} שהוא הגלגול העיקרי של משה רבינו בין הנביאים – סובל סבל נוראי מבני דורו. מתחלת הנבואה שלו ה' מקדיש אותו לעמוד כנגדם ולסבול

מח ירמיהו טו, יח.

מט ראה מגלה עמוקות (ואתחנן) פן פד ע"פ חז"ל; ספר הגלגולים לרמ"ע מפאנו אות ט (ס"ט), ושם אות ו סמ"ח) שירמיהו התגלגל ברבי טרפון, ובינות אלם (לרמ"ע) מ"ב ח"ג פמ"ד כתב שטרפון עולה משה. וראה שעשועים יום יום כי תבוא יום ב.

נ ירמיהו טו, יט.
נא אבות פ"ו מ"ג.

מתחדש "הללויה" כמבואר בחז"ל^{נח} – "חטאים ולא חוטאים"^{נט} (כדרשת ברוריה אשת רבי מאיר, לשון בירורים) – היינו עיקר עבודת "אם תוציא יקר מזולל". והנה, "דעת גניז בפומא"^ס (ב"פומא קדישא" הנ"ל), והוא סוד הדעת דרדל"א שמאירה בסוד האוירא דאריך ומשם לפומא קדישא הנ"ל, כמבואר באריז"ל^{סא}. מהדעת דרדל"א בא ה"פלא יועץ" הנ"ל.

חומר הגלם – זולל

הגענו כאן לאיזה 'שיא' של הנושא "ירידה צורך עליה". נגיד גימטריא: **"תוציא יקר מזולל כפי תהיה"** עולה 1460 – 20 פעמים 73, **חכמה**, שהוא גם **זולל**, יש כאן 20 אותיות אז **זולל** הוא הערך הממוצע של כל אות. כלומר, כל חומר **הגלם** הוא **זולל** (שייך לאוכל כנ"ל, הכל הוא לברור את הבר מהפסולת), ועבודתנו – עבודת הברורים – היא להוציא ממנו יקר, להחזיר בתשובה את כל הזוללים.

התלבשות המברר בלבושי המתברר

הפסוק מסיים:

"ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם" – יתובון אינן לפתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון.

כאן פירוש רש"י הוא פשוט התרגום. למה רש"י מביא זאת? כשעושים תשובה – למי צריך לשוב? אל ה', "אם תשוב ישראל נאם הוי' אלי תשוב"^{סב}. לכן, יש כאן שאלה – מה פירוש "ישובו המה אליך"? רש"י מביא את

מזולל, לשם כך ירדה הנשמה לעולם.

מי ה"זולל"? אפשר לומר שכולם זוללים, אבל אצל ירמיהו הכוונה לאלה שמתנגדים אליו ורוצים להרוג אותו – גם מהם אפשר וצריך להוציא יקר. היום אפשר לומר שהכוונה לעיתונאים שעושים לאנשים רצח אופי – העבודה שלנו היא "להוציא יקר מזולל" גם מהתקשורת שנגדנו.

השכר – "כפי תהיה"

מה השכר של מי שמוציא יקר מזולל?

"כפי תהיה" – שאני גוזר גזירה ואתה מבטלה.

דבר פלאי – "כפי תהיה" הוא תהיה כמו הפה שלי, הפה של הקב"ה. כתוב ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים"^{נב}, "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל"^{נג}, ומי שמוציא יקר מזולל הוא הצדיק שיכול לבטל גזרות שה' גוזר. יש כאן שייכות לשנת תש"פ – מה הכתר של רמזי שנת תש"פ^{נד}? תהא שנת פלא. "כפי תהיה" היינו להיות "פלא יועץ"^{נה} (כינוי של מלך המשיח), שעצותיו מבטלות גזרות רעות מעל עם ישראל (כמסופר רבות אודות מורנו הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים).

בקבלה, מקור ה"פה" הוא סוד התיקון ה-יב של יג תיקוני דיקנא, "וחטאה", שנקרא "פומא קדישא"^{נו} (הפה דפרצוף אריך אנפין). תיקון "וחטאה" הוא הכח האלוקי לקיים (על ידי תפלת הצדיק ועבודת הקירוב שלו) את בקשת דוד מלכא משיחא "יתמו חטאים מן הארץ [ורשעים עוד אינם הללויה – עי"ז

נז ברכות ט, ב.

נח תהלים קד, לה.

נט ברכות י, א.

ס זר ח"ב כג, א.

סא ע"ח שיי"ג פ"ו (מ"ק); שער מאמרי רשב"י משפטים.

סב ירמיה ד, א.

נב ע"פ תענית כג, א.

נג ע"פ מו"ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ"ב.

נד ראה "ואביטה" גליון ר"ה.

נה ישעיה ט, ה.

נו זר ח"ג קלד, א.

היום לא צריך חרב בשביל להלחם – העט הוא הוא החרב (כמו שמסבירים תמיד שהפעילות צריכה להיות "מי בעטו וכו"). צריך לדעת לכתוב, לירות חיצים של הדיבור – לכתוב ולהשיב להם, בכלים שלהם, אבל לא להתפס אצלם ברשת.

עקודים-נקודים-ברודים – שלשה סוגי נשמות

שוב, "אם תוציא יקר מזולל" הוא עיקר הברורים בנביא, אבל בתורה העיקר הוא הסיפור של פרשת ויצא – ברור עקודים-נקודים-ברודים מצאן לבן^{טו}. "כלם בחכמה אתברירו" – ברור בחכמה אלקית מאד עמוקה. "צאן לבן" הוא בעצם הנשמות של כל עם ישראל לעתיד. לבן הוא ה"זולל" כאן והעקודים-נקודים-ברודים הם ה"יקר".

כתוב^{טז} כתוב שעקודים נקודים וברודים מכוונים כנגד אברהם, יצחק ויעקב (ברודים-תיקון כנגד יעקב בעל עולם התיקון, אצילות מתוקנת). יש כאן שלשה סוגי ברורים, כנגד "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", שכנגד האבות:

יש ברורים (החזרה בתשובה) של אנשי לבב שאוהבים להיות עקודים יחד, כל האורות בכלי אחד (אהבה).

יש אנשי נפש ההולכים על ה' בחרוף נפש, נכונות למסור את הנפש תמיד, כל אחד בכלי שלו, באופיו היחודי, ללא התכללות, אורות דתהו כפשוטו, ואכן יש ש'מצליח' למות, שבירת הכלים המועטים.

ויש אנשי "מאד" שכל פרט ופרט חשוב מאד בעיניהם (כמבואר במשך חכמה) ומשקיעים בכל פרט מיטב כוחותיהם – אותם

התרגום – "יתובון אינון לפתגמך", הם ישובו לדבור שלך, לתורה שלך. למה צריך להוסיף "ואתה לא תשוב אליהם"? בשביל להוציא יקר מזולל צריך להתלבש בלבושי הזולל, להתקרב אליו, וצריך להבטיח שהמוציא יקר מזולל לא יטעה בעצמו אחר הזוללים. אם צריך לומר זאת (בפרט לצדיק גמור כמו ירמיהו הנביא), סימן שיש באמת כזה חשש – שצריך להתקרב אליהם ולהתלבש בלבושי המתברר – רק שה' מבטיח שבסופו של דבר "ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם". נכנסים לתקשורת, זה מסוכן – וה' מבטיח לך שלא תינזק, שבסוף אתה תקרב אחרים ואתה לא תמשך אחריהם.

בירור לבן ובירור עשן

כתוב שעבודת הברורים התחילה מ"לך לך", אבל הגיעה לשיא אצל יעקב – לכן מכאן ה' מברך אותו ו"ויפרץ האיש מאד מאד", ההגעה ל"בכל מאדך" על ידי עבודת הברורים (שתי מטרות לירידה לעולם, כדברי הרבי הרש"ב בשיחה).

אצל יעקב יש שני ברורים – בירור-לבן ובירור-עשן. בירור-לבן הוא דווקא ברכוש, בצאן שיעקב לוקח ממנו. לכן גם אחרי שעשו את הגלעד אסור להם לעבור לרעה אבל מותר להם לעבור לפרקמטיא. בירור לבן בכל הדורות – גם עכשיו – הוא ביזנס עם גוים. בירור-עשן שייך לעימות יותר פנימי, שני אחים ששונאים אחד את השני, ובדורות שלנו היינו עימות פילוסופי כנגד הנצרות – להתווכח אתו עד שמשכנעים אותו. עם לבן פשוט עושים עסקים, ואם אתה מנצח אותו בעסקים בסוף הוא נכנע – כך אתה מברר אותו.

[איך רוכשים את "הידים ידי עשן", מה הכוונה?] "ידי עשן" היינו "על חרבך תחיה"^{טז}.

טד שם לא, י.

סה הגהות רנ"ש לאוצרות חיים אות כד (נדפס גם בסוף מבוא"ש).

במיוחד צריכים להחזיר בתשובה (לברר), ואם הם מאומות העולם היינו גרי הצדק העיקריים,

בהם תלויה ביאת המשיח¹⁰.

סו ראה לקו"מ יז, ו.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- הנשמה יורדת לעולם כדי להגיע לעבודת ה' "בכל מאדך", מדרגת "עושין רצונו של מקום".
- רק ביאשיו המלך – שראוי היה להיות משיח – מפורש כי עבד את ה' בכל מאודו.
- "בכל מאדך" היינו בכל העצם-העצמה של הויתך.
- מסירות נפש על קידוש ה' ("בכל נפשך") אינה פלא עבור יהודי. הפלא הוא למלא את כל חדרי הנפש באהבת ה' במסירות נפש, שתבטא בכל מעשה קטן ויום-יומי ("בכל מאדך").
- החדרת מסירות הנפש בכל דבר הופכת את כל מעשי האדם חדורים במשיח.
- אהבת "בכל מאדך" היא "אהבה רבה בתענוגים".
- אהבת אברהם לשרה היתה "אהבת עולם" שבגדר "דרך ארץ קדמה לתורה"; אהבת יצחק לרבקה היא "אהבה רבה"; אהבת יעקב לרחל היתה בגדר "אהבה בתענוגים" מהרגע הראשון שראה אותה.
- עבודת ימי החול היא הכנה ל"אהבה בתענוגים" העתידית מתוך ציפיה ואמונה.
- כל האהבות נכללות ב"בכל מאדך" של יעקב.
- לאהבה בתענוגים זוכים על ידי תיקון ה"כל" – תיקון הברית והתקשרות ל"צדיק יסוד עולם".
- עיקר עבודת הבירורים – שטרם נסתיימה – הוא הִזְזָה בתשובה.
- עבודת היחודים היא עבודה לשדך את מי שהחזירו בתשובה.
- יש להזהרות עם הנביא ירמיהו ולפעול להוציא יקר מזולל גם ממי שמנסים לעשות לנו רצח אופי.
- המוציא יקר מזולל זוכה להיות כפי ה' – "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" – ובכחו לתת עצות פלאיות הממתיקות גזרות ולחולל את "יתמו חטאים ולא חוטאים".
- על המברר להתלבש בלבושי המתברר – תוך לקיחת סיכון – וה' מבטיח שהוא ישפיע ולא יושפע.
- בירור לבן הוא עשית עסקים עם הגוים. בירור עשו הוא ויכוח פילוסופי (עם הנצרות).
- "ידי עשו" היום היינו היכולת להשחזר את העט ולהלחם באמצעותו.
- יש חוזרים בתשובה וגרים אנשי-לבב (עקודים), יש בעלי מסירות נפש (נקודים), אך העיקר הוא אנשי הפרטים המשקיעים בכל פרט את כל מאדם (ברודים).

"מלאכים אל עשו" אור החיים וישלח

המתאימים למצבים המשתנים – כבוד והפחדה, שלום ומלחמה, עמידה לפני יעקב (משרש החסד, לו שייך מיכאל "שרן של ישראל"^א) ובו-זמנית עמידה לפני עשו (משרש הגבורה).

בעל אוה"ח מסיים שהכתוב רומז לשלשה זמנים ביחס לבני עשו: "אל עשו" רומז ל"שעת אחוה" עד עת החורבן, "ארצה שעיר" רומז ל"זמן הגלות" בו עשו במעלה ו"שדה אדום" רומז לעתיד לבוא כשתהיה "אדום ירשה"^ב ו"אדום כשדה תחרש"^ג. גם שלשת הזמנים הללו מכוונים כנגד ה"מלאכים" – "שעת אחוה" שייכת לחסד-מיכאל; "זמן הגלות" שייך לגבורה-גבריאל; אך ההמתקה והריפוי המלא – מדת יעקב עצמו, כח המלאך רפאל, שיתגלה רק לעתיד (בזמן הבית השלישי, המכוון כנגד יעקב) – הם דווקא כאשר עשו נכלל בקדושה "והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אִביו וישראל עִשָּׂה חיל".

[ודוק שיש כאן פרצוף פירושים שלם: אחוה בחסד, הפחדה בגבורה, כבוד ושלום (משום זכות אבות) בתפארת; הבחנת המלאכים בין אוהב לשונא מצד נו"ה ("כליות יועצות"^ד) – יחס אוהב מצד הנצח (מערכת ההורמונים בגוף) ולשונא מצד ההוד (מערכת החיסון בגוף); שליחות מידית מצד היסוד, שנקרא שליח ומקיים "עד מהרה ירוץ דברו"^ה; עמידת המלאכים במקומם מצד המלכות (סוד המקום).]

הפרשה פותחת בפסוק "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום", ומפרש רש"י: "מלאכים ממש". בעל אור החיים הקדוש אומר שהפסוק מונה כמה טעמים "למה ישתמש במשרתי עליון ללא צורך, כי יכול לעשות הדבר ע"י משרתי אדם גם בני איש":

"השליחות הוא 'אל עשו'... באמצעות שליחותם יפחד ורחב לבבו בראותו צבא השמים... שבזה ירא לבל עשות רע" ו"אל אחיו"... השתדלותו בשליחות זה בדרך שלום ורבנות לצד היותו אחיו... שמא יעמדו לו זכות אבותיו". ועוד, דווקא המלאכים יכולים להבחין האם מצאו אותו שונא ("עשו") או אוהב ("אחיו") ולפעול בהתאם. מעלה נוספת של המלאכים "שלא יצטרכו להליכה ובמקום שהם שמה יעשו שליחותם כי כל העולם כארבע אמותם, והוא אומרו 'וישלח מלאכים' – הטעם 'לפניו אל עשו וגו', פירוש הם עומדים לפניו והם עושים שליחותם אל עשו אחיו" וכך לא ישמע עשו על בואו ממקורות אחרים ויקדים לתקוף אותו.

יעקב (182) כולל בתוכו את ה"מלאכים" ששלח – "מעוט רבים שנים" – והוא עולה **מלאך-מלאך** (שבחלום יעקב היינו מלאך עולה ומלאך יורד ובשובו היינו "מלאכי אלהים", מלאך של ארץ ישראל ומלאך של חו"ל). מדת התפארת (לה שייך המלאך רפאל) כוללת את מלאך החסד (מיכאל) ומלאך הגבורה (גבריאל),

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד. י' כסלו תש"פ – כפ"ח.

א פירוש הרמ"ז על זהר ח"א קסה, ב; צמח צדיק פרשת לך לך.

ב דניאל י, כא.

ג במדבר כד, יח.

ד ראה מיכה ג, יב.

ה ברכות סא, א.

ו ראה ספרנו רפואה שלמה פ"ג.

ז תהלים קמז, טו.

משחק הפחד

שפת אמת וישלח

שבח ליעקב "הבחור שבאבות" ומשה "הבחור שבנביאים" ("משה מלגאו ויעקב מלבר")^ה, כי שלמות העבודה היא שההבטחה לא תפגום בירת האדם ובעבודתו-תפלתו לזכות לישועת ה'. ההבטחה האלקית באתערותא דלעילא היא חסד שאינו תלוי באדם וגם אינו ניכר לו תמיד, ועבודתו מצד עצמו, באתערותא דלתתא, מעוררת רחמים המתייחסים לאדם וניכרים לו. רחמים הם מדת יעקב, "בן יגע בתורה" (העולה יעקב מלא: **יוד עין קוף בית**!), המעורר את רחמי אביו עליו מתוך חוית "עת צרה היא ליעקב [ודווקא] וממנה ישע".

בעומק, זו תכלית עבודת החסידות – להיות "אין וועלט אויס וועלט" (בתוך העולם ומחוץ לעולם) בו-זמנית. "אויס וועלט" היינו קיום צוואת אבי-הבעש"ט לא לפחד משום דבר (אפילו ללא הבטחת השמירה, וק"ו כשה' מבטיח) ו"אין וועלט" היינו הנהגה בדרך הטבע – לחוש פחד טבעי בעת סכנה (על אף הבטחת

מעשיו ירחם עליו הקב"ה. שזהו בחי' התורה כדאיתא כ"ו כ"ח על כ"ו דורות שקודם התורה שה' רק בחסד. אבל התורה מלמדת דעת לאדם שירחם עליו השי"ת כמ"ש בן יגע בתורה מתמלא עליו רחמים וזהו שורש יעקב אע"ה הקול קול יעקב. תורה ותפלה. שעי' קול תורה מרחמין עליו לקבל תפלתו.

ד ע"פ תקו"ז כט, א.

ה ורמז: **יעקב אבינו משה רבינו = יראה יראה יראה**, הכל **יראה** (ממוצע כל מלה).

ו בראשית רבה סג, א: "מנין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמים? ת"ל 'בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני'. וראה ביפה תאר כי האב מתמלא "שמחה של אהבה" – רחמים-רחימו (תרגום אהבה) שבבחינת "ארחמן הוי' חזק" (תהלים יח, ב) שהיא-היא אהבת "בכל מאדך" של יעקב – יסוד אמא (שמחה) המסתיים בתפארת ז"א (רחמים).

ז ירמיה ל, ז.

על יראת יעקב בפרשתנו – "ויירא יעקב מאד"^ח – כותב המדרש^י:

שני בני אדם הבטיחן הקב"ה ונתייראו – הבחור שבאבות והבחור שבנביאים. הבחור שבאבות זה יעקב.. ואמר לו הקב"ה "והנה אנכי עמך", ובסוף נתיירא, שנאמר "ויירא יעקב". הבחור שבנביאים זה משה... ואמר לו הקב"ה "כי אהיה עמך", ולבסוף נתיירא, "ויאמר ה' אל משה אל תירא אותי", אינו אומר "אל תירא אותי" אלא למי שנתירא.

מסביר השפת אמת^י כי אין זו בקורת אלא

נערך מרשימת הרב ע"י איתאל גלעד. י' כסלו תש"פ – כפ"ח.

א בראשית לב, ח. "ויירא" עולה **יעקב מאד** (ביטוי חד-פעמי, ללמד שזו מדת יעקב העצמית, ה"מאד" שלו, וכמבואר בספרי ואתחנן ז שיעקב מכון כנגד אהבת "בכל מאדך") והוא-הוא מקור ה**ברכה**.

ב בראשית רבה ע, א.

ג וישלח תרמ"ה ד"ה "הבחור שבאבות":

במדרש הבחור שבאבות ושכנביאים הבטיחן הקב"ה ונתייראו כו. שמעתי מפי מו"ז ז"ל להפליא בשבח ענין זה שעי' שהבין יעקב אבינו כי ע"פ דרכו הוא בסכנה והגם שבדאי ה' בטוח בהבטחת הקב"ה. אבל לא נעשה בו שינוי ע"י הבטחה והוא עשה את שלו להתפלל בעת צרה עב"ד ז"ל. ונראה שאין מבטיחין משמים רק לאיש אשר אלה לו שלזה נקרא בחיר ה' כמ"ש יעקב בחר לו. ואם ה' נחסד זו התפלה ע"י ההבטחה. לא ה' מבטיחין לו. וזה ג"כ נכלל ברמז המדרש אין אומרים אל תירא אלא למי שמתירא. פ"י שיה' נשאר בהיראה... ובשנת תרס"ה:

כבר כתבתי בשם מו"ז ז"ל עמ"ש ויצר לו הגם שהבטיחו הקב"ה רק יעקב רצה להיות נושע מצד התפלה שבזה יש שייכות לאדם בזו הישועה לא מצד הבטחת הנס ע"ש. ויש להוסיף על זה כי באמת אם הבטיחו הקב"ה. למה הביאו אותו מן השמים להיות עשוי רודף אחריו. רק באמת זה תוספות חיבה יתירה. דאיתא לעושה נפלאות גדולות לבדו שאין בעל הנס מכיר בניסו וזה כל"ח שחסד ה' מלאה הארץ בנסים ונפלאות תמיד שאין ברי' מכיר בזה. אבל בחי' הרחמים הוא להיות בצרה. ושע"י

דשקרא" וחשים כי "גאט איז אלץ" (ה' הוא הכל, כפי שהוא ב"דעת עליון"). אך דווקא כשנכנסים באמת (במדת "אמת ליעקב"^ח) למשחק של "אין וועלט" זוכים להגיע לאמת לאמתו, להכרה ש"אלץ איז גאט" (הכל הוא ה', הנותן ערך וחשיבות גם ל"דעת תחתון") – מדת "פחד יצחק"^ט המתגלה ב"וירא יעקב מאד ויצר לו" (בגימטריא **שעשועים**^י), כשהפחד עצמו הופך לצחוק).

זהו תכלית השעשוע של ה' ("אל דעות"^י), הכולל דעת עליון ודעת תחתון כאחד) בבריאית עולמו: לא רק שיהיה נברא שלא פוחד מכלום מלבדו יתברך, אלא מנשיאת ההפכים של נברא שגם לא פוחד מכלום (בבטחון מוחלט) וגם פוחד כפשוטו ובאמת ("שמא יגרום החטא") בעת ובעונה אחת. בעומק, ליעקב אבינו יש 'חוש' ברצון ה' יתברך, בזכות היותו "בן יגע בתורה", והוא פוחד כדי לעשות נחת רוח לקב"ה בתפלתו הבוקעת רקיעים ומעוררת רחמים – "הקל [קול תפלה, בזכות] קול [תורה] יעקב"^י.

יא מיכה ז, כ.

יב בראשית לא, מב.

יג העולה גם "**נשמות** אני עשיתי" (ישעיה נז, טז), בהתכללות נשמות דאצילות ונשמות דבי"ע.

יד שמואל א ב, ג.

טו בראשית כז, כב (וראה תו"א פה, ג).

ה'). עבור בעל נשמה דאצילות (כיעקב ומשה) הטבע הוא "אויס וועלט" והוא יורד לעולם כדי ללמוד להתנהג "אין וועלט" ועבור בעל נשמה דבי"ע (ככולנו) הטבע הוא "אין וועלט" ובעבודתו עליו ללמוד להיות גם "אויס וועלט". הרמב"ם כותב^י כי כאשר נדרש האדם 'לשחק' כעס – במקום בו עליו להטיל אימה (במדת הגבורה, שהיא גם מקור הפחד שלו עצמו) – אל לו לחוש כך באמת בפנימיותו. אמנם, אדמו"ר הזקן כותב^י כי במקום בו נדרש האדם לכעוס על פי תורה – כדי "לאפרושי מאיסורא" – עליו 'לשחק-על-אמת' ולכעוס כדבעי. גם כאן, התכלית היא שכל אחד 'ישחק' את התפקיד החדש, המנוגד לטבעו, כה טוב ואמתי עד שיזדהה עמו ממש – כך שיהפוך לחלק מעצמו – וכבר לא יהיה בטוח מה טבעו האמתי ומה רק 'משחק' עבורו. הרי "במקום מחשבתו של אדם שם הוא ממש", ומי שנמצא באצילות וחושב על בי"ע או מי שנמצא בבי"ע וחושב על אצילות נמצא שם ממש, וכך מגיעים לנשיאת הפכים גמורה, "בלי אשר ימצא ראש וסוף".

ב"אויס וועלט" מתעלים מ"עלמא

ח הלכות דעות פ"ב ה"ג.

ט תניא אגה"ק כה.

י ראה כש"ט (קה"ת) אותיות נו ו-ערה (על פי הפסוק "שרפים עמדים ממעל לו").

תקון חצות

יעקב אבינו קם באמצע הלילה ונאבק עם המלאך עד עלות השחר. בפרשה הקודמת יעקב תקן תפלת ערבית, בפרשה שלנו הוא מתקן תקון חצות. דוקא כאן נאמר "ויותר יעקב לבדו", כי תקון חצות הוא תפלה אישית ללא מניין. ערבית מתפללים בתחלת הלילה והולכים לישון, אבל תקון חצות הופך את הלילה השחרור עצמו לשחר מאיר.

מגדל עדר וכבוד האם

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת וישלח

עדר הוא "אתרא דמתמן עתיד דאתגלי מלכא משיחא בסוף יומיא" – המקום ממנו עתיד להתגלות מלך המשיח בקץ הימים! הדבר נלמד מההופעה הנוספת של מגדל עדר בנבואת מיכה "וְאַתָּה מִגְדַּל עֶדֶר עָפַל בַּת צִיּוֹן עֲדִיךָ תֵּאֲתָה וּבָאָה הַמְּמִשְׁלָה הָרִאשׁוֹנָה מִמְּלֶכֶת לְבַת יְרוּשָׁלַם"¹, פסוק המדבר על מלכות המשיח², העדר הוא עם ישראל (ככתוב בפסוקים שלפני כן "אִסְפָּה הַצִּלְעָה וְהַנִּדְחָה אֶקְבְּצָה") והרועה המהווה מגדל ומעוז לעדר הוא מלך המשיח. הדבר מתקשר למיקום של מגדל עדר, שהרי בזכות רחל אמנו במקום קבורתה מתקבצים עדרי ישראל למקומם, "ושבו בנים לגבולם", וכן כתוב שהמשיח ילך לקבר רחל³. ועוד, יעקב הגיע למגדל עדר לאחר הולדת בנימין, כאשר נשלם כל ה'עדר' של י"ב שבטי י-ה. מגדל עדר מקשר גם בין האמהות, רחל ולאה, בין קבורת רחל לראובן המגן על כבוד לאה, **עדר = רחל לאה**.

בן של אמא

נחזור למעשה ראובן, עליו נענש בברכת יעקב לבניו "פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה". בגמרא נאמר "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה"⁴. אפשר לפרש: כל האומר שראובן יצא מכלל ישראל

מיד לאחר הולדת בנימין, מות רחל וקבורתה נאמר "וַיֵּסַע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אָהֳלָה מֵהַלָּאָה לְמִגְדַּל עֶדֶר. וְהִיא בְּשֶׁכֶן יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלָהָה פִּילְגֶשֶׁת אִבְיוֹ וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר. בְּנֵי לָאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן..."⁵. חז"ל⁶ מפרשים את רצף האירועים בדרך הבאה: לאחר מות רחל העביר יעקב את מקומו הקבוע לאהל בלהה. ראובן "תבע את עלבון אמו" וטען, לא די שרחל הצעירה היתה מועדפת על פני לאה אמי אלא אפילו שפחת רחל תהא מועדפת? לכן הלך ועשה מעשה שיסכל את יחוד יעקב ובלהה. אך למרות זאת, ראובן נשאר בכלל בני יעקב ואף נמנה כבכור. בין הפרשיות נמצא פסוק סתום, "ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר". מה מסתתר במגדל עדר (שלא מוזכר עוד בתנ"ך כשם מקום)? ומה הקשר לפרשיות שלנו?

מקום המשיח

לפי הפשט, מגדל עדר הוא מקום הסמוך לבית לחם, שהיה גם ישוב ידוע בימי בית שני כנזכר במשנה⁷, ומשמעות השם קשורה לעדרי צאן (ובהקשר זה הוא גם מוזכר במשנה). אולם בתרגום יונתן⁸ אצלנו נאמר דבר מופלא: מגדל

נערך ע"י הרב יוסף פלאי מהקלטת שידור תשע"א.

א שבת נה, ב.

ב שקלים פ"ז מ"ד "בהמה שנמצאה מירושלים ועד מגדל עדר" (וראה אבות דרבי נתן נוסחא ב פל"ט). ראוי להזכיר שבשנת תרפ"ז הוקם ישוב בשם מגדל עדר באזור גוש עציון של היום, וזקני חברון אמרו שמסורת בידם שמקום זה הוא מגדל עדר. הישוב נעזב בפרעות תרפ"ט. גם הישוב בת-עין של היום (שהוקם בשנת תשמ"ט) נקרא תחילה מגדל עדר.

ג לא ברור אם תרגום יונתן לתורה הוא אכן ליונתן בן עוזיאל, כמו תרגום נביאים, אך מכל מקום הוא מקור מדרשי.

ובמדרש שכל טוב "מגדל עדר, כך נקרא שמו ברוח הקודש שמשם עתיד הקב"ה לעדור את עדרו הנעדר בין משנאיו".

ד מיכה ד, ח. **מגדל עדר עפל בת ציון** = גל ברבוע, "דמתמן עתיד דאתגלי מלכא משיחא".

ה כתרגום יונתן שם "ואת משיחא דישראל דטמיר מן קדם חובי כנשתא דציון לך עתידא מלכותא למיתא וייתי שלטונא קדמאא למלכות כנשתא דירושלם", וכן ברש"י. ומפרשים אחרים כתבו שמגדל עדר היינו בית המקדש.

ו זהר ח"ב ח, ב.

בפרשה הקודמת, ושוב במעשה שלנו בו מקיים ראובן כיבוד אם במסירות רבה.

ראובן לא נהג כראוי, אבל מעשהו נבע מטעות¹ (ויש לדרוש: כל האומר ראובן חטא אינו [נכון]. אלא טועה [ראובן טועה]). ודאי יש לדון אותו לכף זכות ולומר שהכל נבע מכיבוד האם שלו. הטעות שבחטא מתחילה מספירת החסד שאינה 'מכוונת' כראוי, שהרי ראובן מכוון כנגד החסד בששת בני לאה. גם בסוגיית הגמרא על ששת החוטאים-שאינם-כפשוטם, כנגד שש המדות (ו"ק) מחסד עד יסוד, ראובן הוא הראשון כנגד החסד, הוא הכלל המלמד על כולם, "הכל הולך אחר הפתיחה", כמו שהחסד מלווה את המדות, "יומא דאזיל עם כולוהו יומין".

פגיעה ביעקב – פגיעה בשכינה

מה באמת הפגם הגדול במעשה ראובן? כיבוד אם היא מצוה נעלה, אבל ראובן פגע בכבוד אביו! כאן היה עימות, התנגשות לכאורה, בין כבוד האם לכבוד האב, וההלכה היא שבמקרה כזה כבוד האב גובר על כבוד האם². ביחסי אב ובן, על הבן הבכור במיוחד לאמת את האב, ולא לסתור את מעשיו, וכך היה צריך להיות הצירוף של **יעקב ראובן** ששמותיהם יחד עולים **אמת**, "תתן אמת ליעקב"³. ועוד, הפגם של ראובן הוא

בלאה במשכבו של יעקב כך עשה ראובן כשבלבל יצועי אביו כדי שיבוא ללאה ולא לבלהה, כידוע הקשר בין סבא לנכד. יש מדרש על ישי אבי דוד שרצה לבוא על שפחתו ולבסוף בא על נצבת אשתו לאחר שהשפחה מסרה לה את הסימנים (מאמר חקור דין לרמ"ע ח"פ י"ו), ממש כמעשה רחל ולאה. אם כן גם דוד הוא בן של אמא, והרמז: **בן של אמא = משיח בן דוד**. ט טועה = ה פעמים חטא. חטא הוא ראשי תבות "וכל האומר [...] חטא אינו אלא טועה".

י לאה = ו ברבוע, ששת בני לאה = חצי חסד (הקשר המיוחד לראובן).

יא קידושין לא, א "אבא אומר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים... הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך", וראה שם לגבי נתגרשה. יב מיכה ז, כ.

בשל חטאו אינו אלא טועה, כסיום הפסוק "ויהי בני יעקב שנים עשר", כי "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא". אבל כוונת חז"ל יותר מזה: אמנם יש במעשה ראובן פגם, אבל מי שאומר שחטא כמו שנראה בפשט הכתוב (ששכב עם אשת אביו) אינו אלא טועה. הפגם אינו כמו שנראה לעין אלא נסתר ועמוק. בהמשך הגמרא נאמר באותה לשון על חמש דמויות נוספות, בני עלי, בני שמואל, דוד, שלמה ויאשיהו, "כל האומר פלוני חטא אינו אלא טועה", דהיינו שהחטא אינו כמו שנראה במבט ראשון.

הרקע למעשה ראובן רמוז בפסוק הקודם. "ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר" – במות רחל העביר יעקב-ישראל את אהלה, מקום משכבו העיקרי, כאשר במלים "אהלה מהלאה" יש רמז מובהק ללאה (אותיות אהל) הנפגעת ממעשה זה. יעקב העביר את אהלה "מהלאה" ללאה, והלך לבלהה⁴. ו"מגדל עדר" רומז לאם המעניקה בית לבניה ומגדלת אותם, מגדל העדר. הויכוח כעת הוא באיזה אהל יהיה מגדל העדר של יעקב ובניו.

ראובן התקומם ותבע את עלבון אמו, היתכן שכעת אבא לא יעביר את מטתו לאה לאה הבכירה?! לכן עמד ובלבל יצועי אביו, שלא יוכל להתייחד עם בלהה. ובעומק: ראובן, בכור בניה של לאה שקראה לו "בן", הוא 'בן של אמא'⁵. כך רואים כבר ממעשה הדודאים

ז והנה שמותיהם של **יעקב רחל בלהה** כולם כפולות של 7 (**יעקב** הוא 7 פעמים הוי"). מבין השבטים רק **ראובן וגד** הם כפולות 7 (בכור לאה ובכור זלפה שפחת לאה). והנה שמות חמשה אלו עולים 4 פעמים **יעקב** (יעקב ברצוא ושוב!) לזה יש להוסיף את **יהוסף** (כפי שנקרא במקום אחר בתנ"ך) ואת **השכינה** הנמצאת על מטתו של יעקב, כאשר **יהוסף שכינה** = 3 פעמים **יעקב**. אם כן, כל השבעה **יעקב רחל בלהה ראובן גד יהוסף שכינה** = 7 פעמים **יעקב** (הערך הממוצע)!

ח ראה אור החיים הקדוש בפרשת ויחי, על הפגם בזיווג יעקב ולא שממנו נולד ראובן, שמחשבת יעקב היתה ברחל. לפי זה ברור מדוע ראובן קשור לאמו יותר מאשר לאביו! ועוד, ראובן הוא הנכד הראשון של לבן (שמבחינת לבן הוא 'לכתחילה', לעומת יעקב שמחשבתו ברחל), וכמו שלבן החליף את רחל

עכשיו היא מסתלקת) ולכן הוא מוכיח את ראובן. [ויעוד בדרך הפשט: יעקב דאג ליוסף ובנימין, בניה היתומים של רחל, שכעת בלהה (מן הסתם) מגדלת אותם. כדי לתמוך בהם, וכדי לחזק את מעמדה של בלהה כ"אם", קבע את מקומו באהלה. ובפנימיות, נשמת רחל 'התעברה' כעת בבלהה כדי לגדל את בניה. אם כן, ראובן התקומם גם על העדפת בני רחל על בני לאה, כפי שיהיה בהמשך בהעדפת יעקב את יוסף על פני אחיו (שחז"ל מבקרים אותו על כך). והנה בזמן מכירת יוסף היה ראובן עסוק בשקו ובתעניתו, לעשות תשובה על בלבול יצועי אביו – ובזכות התשובה הזו ניצל בעצמו ממכירת יוסף ואף רצה להצילו.]

משיחיות בכבוד אם

כל זה קשור להתגלות מלך המשיח ממגדל עדר. מתברר שהתגלות מלך המשיח תלויה בבירור של כבוד אם, לכן הוא מגיע מ"מגדל עדר" ממקום האם המגדלת את העדר^{טז}. וראובן הוא שמגלה את הערך של כבוד אם, עד כדי שהוא 'נותן מוסר' לאביו איך לכבד. ראובן טעה, הרצון שלו לא התממש בצורה נכונה. אבל מי שאומר שראובן חטא טועה לגמרי. כמו הרבה דברים גדולים, ההופעה הראשונה שלהם בתורה היא באופן לא מתוקן, הזוקק בירור. כך גם הדרישה לכבוד האם, שמופיעה במעשה ראובן, היא דבר גדול מאד – אור של משיח. ראובן עצמו נפל, אבל הדרישה לכבוד האם היא שהשלימה את בית יעקב "ויהיו בני יעקב שנים עשר". המשיח יבא בזכות כבוד אם, כאשר יתברר שלא רק שאינו פוגע בכבוד האב והשכינה אלא תומך בהם ומצטרף אליהם.

"פחז כמים" (וכך היה גם בנחלת ראובן בעבר הירדן, "נחלה מבוהלת"^{יז}) – זו תכונה של תהו שצריך להכניס בתוך כלים דתיקון, יעקב אבינו הוא בעל עולם התיקון ואילו היה ראובן מכבד אותו כראוי היה התיקון שלם.

אך בכך לא מסתיים הפגם, לא מדובר רק בכבוד יעקב אלא בכבוד השכינה! כך אמר יעקב לראובן "אז חללת יצועי עלה", חללת את "השותף השלישי", השכינה שעל מטתו של יעקב. ראובן חלל שני יצועים (כדברי חז"ל), יצועי יעקב ויצועי השכינה, ושניהם יחד ודאי מכריעים את כבוד האם לאה. בכל ערב היה יעקב רואה את השכינה באהל אחת האמהות וכך ידע היכן לשכב^{יח}, היה לו 'חוש' היכן נמצאת השכינה. אם כך, העדפת יעקב את בלהה לא היתה בהיותה שפחת רחל הקרובה אליה ומזכירה אותה, נוסטלגיה... אלא מהשכינה השורה באהל בלהה (אם כי בעומק יש לומר שהשראת השכינה באהל בלהה קשורה באמת לאהבת יעקב לרחלו!).

כאן טעה ראובן, בן של אמא. עבור ראובן, אמו היא היא השכינה (כמו שנאמר בסוגיית כבוד אמו בגמרא^{יט}), ובאהבתו אותה הוא לא ראה מה שיעקב ראה.

והנה לפני מותו בקש יעקב לגלות את הקץ לבניו אך הסתלקה ממנו שכינה ואז החל לומר "ראובן בכרי אתה.. פחז כמים אל תותר". אילו היה ראובן נוהג כראוי, הוא היה משלים את מדת "אמת ליעקב" כנ"ל ואז יעקב היה רואה בבהירות את הקץ, אבל כשהשכינה הסתלקה מיעקב הוא הבין את עומק הפגם של ראובן (וכמו שבמעשה ראובן היה פגם בשכינה כך

יג במדבר רבה כב, ט.

יד רש"י שבת שם "כך היה יעקב עושה בארבעה אהלי נשוי, מעמיד מטה לשכינה, ובאותו אהל שהוא רואה בו השכינה הוא בא ולן אותו הלילה".

טו קידושין לא, ב "בר יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא".

טז בחינת "אם הבנים שמחה", משיחיות אוטיות ישמח כנודע, נוגע בפרט למשיח בן יוסף שמצד בינה, אמא (סוד יוסף "יפה תאר ויפה מראה", יתום מאמו ה"יפת תאר ויפת מראה"), כמבואר בדא"ח.

ספרי גל עיני ביריד החסידות

ביריד החסידות הענק בבנייני האומה ניתן לרכוש את הספרים הבאים של הרב גינזבורג במחיר מיוחד. אל תפספסו!
הרכישה במקום, באתר האינטרנט, או בטלפון 072-2792072.

המימד הפנימי

מאמר מעובד על כל פרשה בתורה, בכרך אחד. מומלץ לשלחן השבת.

אור ישראל

סיפורים נבחרים על מורנו הבעל שם טוב עם ביאור נרחב. שלושה כרכים במארו. ספר מתנה.

עולמות

33 מאמרים בעריכת בחמישה שערים:
א. מהיפנימיות התורה.
ב. תורת הנפש החסידית.
ג. גבריות, נשיות וזוגיות.
ד. קבלה וחסידות כאן ועכשיו.
ה. מעגל השנה באור החסידות.
מומלץ למתחילים!

אהבה

שילבי צמיחת האהבה אצל כל אחד מבני הוגו ואצל שניהם יחד. רב מכר!

רפואה שלמה

סידות טוף האדם וסידות האלוקות מלמדים זה על זה, "מבשרי אחזה א-לוה".

הזמן הפנימי

מאמר מעובד לכל חג ומועד ולכל חודשי השנה. מתאים כספר המשך לממד הפנימי.

הנרות הללו

שמונה מאמרי התבוננות לימי התנוכה, על נסי החג, תרבות יין וחכמתה, דקדוק הסביבון ועוד.

אמונות החינוך

הדרך לחנוך נכון, בבית ובבית הספר, לפי 'כללי החינוך' של הרבי הרי"צ.

סודות מן הסדר

ביאור פנימי על כל ההגדה של פסח. ללימוד לקראת הפסח ועל שולחן הסדר.

מבחר דיסקים מניגוני הרב

י"ג מידות רחמים
לך אמר לבי
שמחת עולם
הפיוחן קרישין

אל עולם הקבלה

מבוא ללומד המתחיל לעולם המושגים והתוכן של חכמת הקבלה

המהפכה השניה

המהפכה של הבית יוסף

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית

הפוסקים. קשה למצוא מישהו מהפוסקים המפורסמים המחזיק בשיטת הרמב"ם (מלבד יחידים שהחמירו על עצמם ולא על אחרים).¹ הפוסקים נתנו גושפנקה הלכתית למהפכה שהתרחשה בפועל, וכך נוצרה המציאות המוכרת של רבנים ודיינים, ראשי ישיבות ומלמדים, המקבלים שכר מהציבור, וכן לומדי תורה, בחורי ישיבות ואברכים, שאינם מתפרנסים ממלאכתם אלא מכספי תרומות וכדו'.

דברי הבית יוסף

הבית יוסף התייחס לנושא בספרו בית יוסף² וביתר אריכות בספרו כסף משנה, שם השיב על הראיות שהביא הרמב"ם והביא ראיות לצד השני (כשהוא יוצא מגדרו, שבדרך כלל מפרש את הרמב"ם וכאן חולק עליו). בתוך דבריו רצה הכס"מ לומר שגם הרמב"ם אוסר רק במי שלומד מתחילה כדי להשתכר, אך לבסוף כתב: "ואפילו נאמר שאין כן דעת רבינו... ק"ל כל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג. וראינו כל חכמי ישראל קודם זמן רבינו ואחריו נוהגים ליטול שכרם מן הציבור. וגם כי נודה שהלכה כדברי רבינו בפירוש המשנה אפשר שהסכימו כן כל חכמי הדורות משום עת לעשות לה' הפרו תורתך שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והיתה התורה משתכחת ח"ו ובהיותה

לפי הרמב"ם, המציאות הרצויה היא שכל מחזיקי המשרות התורניות יתפרנסו ממעשה ידיהם, מלבד רשימה מצומצמת של בעלי תפקידים שתקנו חכמים שיטלו שכרם מהציבור. אך רוב חכמי ישראל התירו ליטול שכר על לימוד תורה בתנאים מסוימים, כלשון הכסף-משנה "וראינו כל חכמי ישראל קודם זמן רבינו ואחריו נוהגים ליטול שכרם מן הציבור".³ גם הרמב"ם עצמו התייחס למנהג הרווח שלא כדבריו, אך שלל את המנהג הזה והדגיש שאיננו נושא פנים לאיש.

החולקים על הרמב"ם רוצים אמנם להוכיח שגם בזמן חז"ל היתה מציאות שחכמי התורה מקבלים פרס מהציבור, אך נראה שכולם מודים שכלל ההנהגה היתה קרובה לדברי הרמב"ם, אלא שבעקבות שינויי המציאות היה הכרח לשנות הנהגה זו ולעשות מהפכה בלימוד התורה. כשם שכתיבת התורה הפכה אותה ל'נגישה' לכולם כך האפשרות ליטול שכר על לימוד תורה הבטיחה את לימוד התורה והוראתה בקרב מעמד שלם של תלמידי חכמים היכולים לשבת על התורה, ולא רק אצל יחידי סגולה היכולים לפרנס את עצמם וגם לגדול בתורה.

הדין ההלכתי התפתח בעיקר מאז הרמב"ם וכתגובה לדבריו. הראשון שהרחיב בזה הוא התשב"ץ, אחריו הבית יוסף⁴ ועוד מגדולי

נערך ע"י יוסף פלאי. מאמר שנים עשר בסדרה.

א כסף משנה הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"י. וראה דברי הרב קפאח שם.

ב התשב"ץ נפטר בשנת ה'רד. הב"י נולד בשנת ה'רמ"ח.

ג ראה בספרו של הרב שמחה אסף 'לקורות הרבנות'.

ד יורה דעה סי' רמו.

מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר".

פסק הב"י נשען על שני יסודות, המנהג וההכרח: א. כך המנהג הברור, וכל מקום שהלכה רופפת הלך אחר המנהג, "כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה, צא וראה מה הציבור נוהג ונהוג"³⁰. ב. "עת לעשות ה' הפרו תורתך" – יש הכרח בדבר כדי שהתורה לא תהא משתכחת, ולכן אין זה רק היתר אלא מצוה! והנה הנימוק של "עת לעשות לה'" מופיע בגמרא על ההיתר לכתובת התורה, כמו שהתבאר ב'מהפכה הראשונה', וכן כאן "הסכימו כל חכמי הדורות" להשתמש בכוח הזה ולקבוע שמה שפעם היה דבר לא רצוי ואפילו איסור, הופך לדבר מותר ורצוי. זהו חידוש גדול, כיון שבדרך כלל אין כח בדינו לחלוק על המשנה והתלמוד אבל כאן משתמשים חכמי ישראל לאחר התלמוד בכח "עת לעשות לה'" (וכבר כתבנו שהרמב"ם עצמו אינו מסכים בקלות לקבל שינוי כזה לאחר חתימת התלמוד).

דברים דומים כתב התשב"ץ "האידנא דשכיח שר שכהה ואנו כמלוא נקב מחט סדקית. ואמרין בתמורה 'משום הכי נכתבו הלכות משום עת לעשות לה'', ואם יתעסק אדם במלאכה אינו רואה סימן ברכה במשנתו. הלכך מצאו היתר חכמי הזמן להגות יומם ולילה בתורה ולספק [לתת הספקה] מורי הוראות בישראל ולהיות נזנזין מהצבור. וזו חסידות גמורה לפי הדורות". הוא מבאר שכדי לרכוש את התורה כראוי יש צורך היום ב'בעלי מקצוע' המשתמשים בספרים והמקבלים שכר כדי להיות פנויים למשימת-הקודש הזו, ומסתמך בפירוש על המהפכה הראשונה כדי להכשיר את המהפכה השנייה. עם זאת, נראה שהקו הכללי בפוסקים שההיתר הוא עדיין בגדר דיעבד, כעין 'דחוייה'

ולא 'הותרה' (בניגוד להיתר כתיבת התורה שהפך להיתר גמור, כמבואר במקומו). הדבר ניכר בכך שהפוסקים לא מתירים באופן גורף אלא מציבים תנאים וגדרים מסוימים להיתר, וכן מדגישים שמוטב להמנע מההיתר אם הדבר אפשרי (מבלי לפגוע בלימוד התורה). כך למשל כתב רבי יהודה בן הרא"ש בצוואתו "וקשה לי מאד להיות צריך לקחת תנאי [כלומר שכר מהציבור] ואם הייתי יכול לעבוד זולתו לא הייתי לוקח אותו", ובלשון תרומת הדשן "על קיבול פרס זה אנו בושים".

תשובת האבקת רוכל

מקור נוסף בדברי הבית יוסף הוא בתשובותיו 'אבקת רוכל'. שם מתבסס על דבריו בכסף משנה, ודן "אם בעלי תורה עשירים מותרים לקבל פרס" דהיינו כאשר יש להם כדי פרנסתם הרגילה ונותנים להם יותר מזה. ומסקנת דבריו שאם יש לו כדי פרנסתו אסור לקחת יותר מזה, "ובעיני גדול עווננו מנשוא, שנראה שהוא בזה שכר עסק התורה שהוא מוכרו בלא צורך פרנסתו" (ולכאורה לפי זה אברכים צריכים להסתפק במלגה מצומצמת ותו לא. אך נראה שאין צריך לעשות חשבונות כאלה, והכוונה רק לשלול אדם עשיר שעושה 'עסקים' מלימודו להרוויח יותר).

והנה יש לדייק בלשון הב"י בכסף משנה (שמעתיק גם באבקת רוכל) "ואם שיושב ולומד וכל הבא לקרבה אל המלאכה יקרבהו לתורה ולמצוות", משמע שמדובר דוקא במי שמזומן לסייע לאחרים בתורה ובמצוות (אמנם לפעמים נוקט הבית יוסף לשון "לומדים" סתם, אך ילמד סתום מן המפורש). וכן ההוכחה

ז מבוא לשו"ת זכרון יהודה מהדורת מכון ירושלים עמ' 30.
ח תרומת הדשן סי' קכח.
ט סימן ב.

ה ירושלמי פאה פ"ה ה"ה.
ו תשב"ץ ח"א סי' קמז. נראה שדברי התשב"ץ היו לעיני רבי יצחק אברבנאל ורבי מתתיהו היצחקי בפירושם לאבות.

זה יכולין לעסוק בתורה בריחוק".

אלא שמצד האמת על האדם ללמוד על מנת ללמד, ובמיוחד בימינו שזהו 'פקוח נפש של הדור' כדברי הרבי "אודות סידור כולל לאברכים לאחר חתונתם, ידוע פסק תורתנו הקדושה שמצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים דוחה גם לימוד תורה. ובדורות האחרונים, עסקנות בשטח הרבנות ובשטח חינוך על טהרת הקודש הוא עניין של פיקוח נפש והצלת נפשות ממשי, ולהושיב עשרות אברכים המוכשרים לזה שיעסקו כל היום בלימוד תורה, בה בשעה שמאות ואלפי יהודים זועקים לעזרה... מטביעה במים הזידונים... צריך עיון גדול מי היתיר זאת... ואין להאריך בדבר המצער... שנראה עדיין אחדים מראשי הישיבות אוחזים בשיטה זו באמרוס 'אני את נפשי הצלתי'".

מכאן שההנהגה הראויה לאברכים, ככלל, היא להקדיש מזמנם לחינוך וכיו"ב (ולכל הפחות להיות פנויים לעזור לזולת בלימוד) ולא להתעלם מצרכי הדור והשעה (וגם אם יששכר הלומד משתתף בשכר הלימוד עם זבולון הסוחר אין זה פוטר את יששכר מדאגה לכלל). אמנם יש ללמד זכות על כוללים שבהם אברכים מצוינים שקועים בלימוד בלבד, מתוך כוונה שיצאו בע"ה בעתיד מורי הוראה לרבים, אך זה דבר המתאים לאחוז קטן מהלומדים. אך האמת, לאמתה היא שכל אחד, גם ה'עילוי' האמתי, צריך לתת מזמנו לזולת, "תורת חסד". אדרבה, בכך ירוויח גם בעצמו (אע"פ שלכאורה 'מבזבז' מזמנו), כמו הלומד עם תלמידים "ומתלמידי יותר מכולם", ויותר מזה מבואר בחסידות "על ידי שמתקן מעשיו בעשיה גשמית... נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה"י".

שמביא להיתר היא מהגמרא על תלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה וכיו"ב שנוטלים שכר מתרומת הלשכה, ובכל הנזכרים בגמרא לא מדובר במי שלומד לעצמו אלא רק תלמידי חכמים המלמדים אחרים! ונראה שהכס"מ לומד מהגמרא היתר דוקא ללומדים המוכנים ללמד, כיון שההיתר בנוי על כך שמשלמים לאדם כדי שיהיה פנוי, כעין 'שכר בטלה כללי' (כמבואר בפעם הקודמת), וזה שייך רק כאשר יש לאחרים הנאה ממה שהוא עושה, אבל אם יושב ולומד לעצמו לא שייך כאן 'שכר' כלל!

אמנם הבית יוסף הביא את "הסכם יששכר וזבולון" והעתיק מרבינו ירוחם "העוסק בתורה קודם שיעסוק יכול להתנות שיעסוק חבירו בסחורה ויטול חלק מלימודו כמו יששכר וזבולון". אבל אפשר לומר שבכגון זה יששכר לומד מתחילה כדי להנות את זבולון מתורתו, ולא לעצמו בלבד, ולכן הדבר מותר.

בכלל, יתכן שהכס"מ אינו מעלה בדעתו מציאות של לומד שאינו מסייע לאחרים, שהרי "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו", דהיינו שצריך לעסוק גם בגמ"ח" וגם התורה עצמה צריך שתהיה "על מנת ללמד" – "ותורת חסד על לשונה", תורה ללמדה זו היא תורה של חסד"ב (וכדרשה הידועה "העטופים ללבן" – מי שמתעטף בתוך עצמו ואינו משפיע לאחרים, שייך ללבן הארמי הרשע).

אכן מדברי שאר הפוסקים לא נראה שהתנו את קבלת השכר בכך שהלומד ילמד לאחרים, אלא היתירו בסתם שהלומדים יקבלו 'הספקה' (מלגה), כדברי הרמ"א "ויש מקילין עוד לומר דמותר לחכם ולתלמידיו לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה שעל ידי

י יבמות קט, ב.

יא כמבואר בתניא, אגה"ק ה.

יב סוכה מט, ב.

יג שו"ע יו"ד רמו, כא.

יד אגרות קדש ד'תשעט, עיין שם.

טו תורה אור א, ב.

הסיפור החסידי

רבי דוב בער – המגיד ממעזריטש | גוף מאיר

רבי דוב בער, המגיד ממעזריטש, היה תלמידו וממשיך דרכו של הבעל שם טוב הקדוש. מספר גרסאות יש לסיפור התקרבותו אל הבעל שם טוב, ובכולן מורגשים מאמציו של הרב למשוך אליו את התלמיד הגדול. על פי חלק מהגרסאות, הבעל שם טוב אף נסע בעצמו אל ה'פני יהושע', שהיה רבו של המגיד באותה עת, ושכנעו להורות לרבי דוב בער לנסוע אליו. בתקופת הנהגתו, שנה לאחר הסתלקות הבעל שם טוב ועד לפטירתו בשנת תקל"ג, הצטרפו אל החסידות רוב מניין ובניין של גדולי הדור הבא. אף שבניגוד לרבו הבעל שם טוב, היה המגיד עצמו יושב אוהל מובהק, את תלמידיו שלח למקומות רבים בפולין וליטא, כשהאחים הקדושים ר' שמעלקא ור' פנחס 'בעל ההפלאה' הגיעו אף לדייטשלנד, הלא היא גרמניה הרחוקה (פיזית ורוחנית). החסידות שגשגה, ומטבע הדברים – גם ההתנגדות לה העמיקה. מסופר כי המגיד נפטר בעקבות המחלוקת העזה, כאשר כמה מתלמידיו השיבו מלחמה שערה והדבר עלה לו בבריאותו ולבסוף בחייו. בשנת תקל"ב פרצה במעזריטש מגפה. ר' זושא מאניפול, תלמידו, הביא את המגיד ובני ביתו לאניפולי, שם התגורר המגיד כשבעה חודשים עד ליום הסתלקותו ב"ט בכסלו תקל"ג. ביום פטירתו אמר לאדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מליאדי: "היום הוא יום טוב שלנו". דבריו הובנו לאחר שנים, כאשר רבי שניאור זלמן שוחרר מכלאו ביום הזה. לאחר פטירתו, התפזרו תלמידיו ברחבי אירופה והפיצו את אור החסידות במקום מושבם, בהניחם את יסודותיה של תנועת החסידות כפי שהיא כיום.

הגוף כלי נקי לנשמה המאירה דרכו, כלשון הפסוק "חכמת אדם תאיר פניו".

בדרך כלל, זיכור הגוף משמעו בעיקר התאמה מלאה בין רצון הגוף לרצון הנשמה. אצל המגיד הקדוש, שהיה אחד ומיוחד בזיכור גופו, הדבר התבטא אף בשקיפות פיזית, המביעה היטב את היות הגוף טפל והנשמה עיקר. אף לאחר יציאת נשמתו מגופו, המשיך הגוף לחוש בכך ולמלא את רצון הנשמה:

כאשר ערכו את הטהרה לגופו, התכופף המגיד וטבל במקווה בכוחות עצמו! סיפור נוסף מתאר כיצד, כאשר נלקח לקבורה, התרוממה מיטתו באוויר. התלמידים מיהרו לתפוס בה ולהורידה, כדי לא לפגוע בכבוד צדיקי הדורות הקודמים – שקדושתם לא התבטאה בגילוי כזה.

נשמתו של המגיד פעלה גם על אנשים אחרים, ואפילו חפצים דוממים:

העידו על הרב המגיד נ"ע, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, שבאשר היה שם את ידו הקדושה ליד נר האור היה עובר דרך היד. כלומר, היד שלו הייתה שקופה. זה לא היה איזה 'קונץ' או קסם חלילה וחס, אלא שמרוב זיכור הגוף, נעשה גופו כאספקלריא המאירה. את המילה 'זיכור' בלשונו, ניתן לפרש כ'נקיון'. ניתן להבין, אם כך, שהאטימות הנראית לעין אינה מצבו הטבעי של הגוף. זהו 'לכלוך', הנובע מחטא אדם הראשון.

על האדם הראשון קודם החטא, נאמר שהאיר באור מסנוור כל כך עד שעקבו בלע באורו את אור השמש. כאשר חטא, הולבש בכותנות עור הנקראות בזוהר "משכא דחיוויא", עור הנחש. אולם בספר התורה של רבי מאיר נכתב במקום זאת "כותנות אור", כיוון שאצל צדיקים המזככים את גופם, נעשה

והגוף נענה לה מיד.

מכל זה אפשר להתרשם, שזיכוכ הגוף מושג על ידי סיגופים ותעניות המערערים את אופיו המוצק. אמנם גם לכך יש תפקיד, אך זה כלל איננו העיקר: בקבלה, משוויך הגוף וזיכוכו לספירת התפארת, והמקובלים הראשונים לימדו שספירת התפארת נקראת "אספקלריה המאירה". מדוע?

בכל הספירות, שם הוי' מאיר ומחייה את אחד משמות ה' האחרים, המהווה כלי אליו. בספירת התפארת, לעומת זאת, גם האור וגם הכלי הם שם הוי'. בחסידות מסבירים זאת בכך ששם הוי' הוא שם הרחמים. ההתייחסות הבסיסית ביותר של הבורא לברואיו היא הרחמים, והם מתבטאים בצורות שונות לפי הצורך והעניין. בספירת החסד דרך נתינה, בספירת הגבורה דרך ריסון, וכן הלאה. ספירת התפארת היא הבעת הרחמים עצמם, כפי שהם. כאן הלבוש נועד לגלות את מלוא רגשותיו של ה' בלא צורך בכסות שאינה מן העניין.

מכאן אנו למדים, שהאדם הזך ביותר הוא זה המרחם יותר מכל על זולתו, ורק כך ניתן לזכך את הגוף. אם המניע לסיגוף הוא החשק להתעלות אישית, יעשה הגוף צנום מאוד, אך מלא בתחושת ערך עצמו וקטנות הזולת. אם לא יחוש כך, מה ייתן לו את הכח לעמול יותר מחבריו? כאשר מגמת האדם היא היכולת להיטיב לזולתו, והוא מעוניין שגופו לא יפריע בכך – אזי מזדכך גופו באמת, והופך מאיר.

תלמידו של המגיד, ד"ר גורדון, היה גם הרופא האישי שלו. כרופא אישי היה לו מפתח לחדר המגיד. גם למגיד היה מפתח, ובדרך כלל הוא השאיר את הדלת נעולה, אבל בלי המפתח מבפנים. לכן ד"ר גורדון היה נכנס לעתים עם המפתח שלו, בכדי לבדוק ולהשגיח על המגיד, כיוון שהיה חולה מאוד. פעם אחת כאשר נכנס ד"ר גורדון לבדוק אחר המגיד, מצא אותו במצב לא טוב, וכיוון שכך, יצא לרגע לומר לתלמידים להתפלל על רבם. כאשר בקש לחזור לחדר, מצא שהדלת נעולה עם המפתח מבפנים. ד"ר גורדון חשש מאוד ולכן הציץ דרך חור המנעול. הסיפור היה בעת מנחה של ערב שבת. כשהביט דרך החור, ראה את המגיד שוכב על מטתו כשהיא מרחפת באויר. והמגיד אומר את מזמור ק"ז, "ארבעה צריכים להודות", כאשר שמע ד"ר גורדון את המגיד אומר את הפסוק "כל אוכל תתעב נפשם". החל ד"ר גורדון להקיא. כל כך הקיא – ממש את כל הקישקעס שלו – עד שהגיע לסכנת נפשות. בנשימה האחרונה נמלט משם הד"ר. אחר כך כשספר זאת למגיד, ענה לו המגיד – היה לך מזל שלא נשארת לסוף הפסוק, "ויגיעו עד שערי מות" – מזה לא היית יוצא בחיים.

בסיפור הקודם, כאשר התרוממה נפשו של המגיד אל על התרומם גם גופו, ויחד אתו המיטה עליה שכב. כאן פעל המגיד גם לזיכוכ גופו של תלמידו, כשגופו של הרופא הגיב לפסוקי התהלים של המגיד כאילו בלע סם הקאה... נפשו תיעבה את האוכל,

פכים קטנים

לאחר שיעקב העביר את כל בני ביתו את הנחל, הוא חזר להביא "פכים קטנים". יעקב לא מוותר על נשמות תועות ואבודות, "לא ידח ממנו נדח". בזכות זה הוא מקבל לבסוף את השם ישראל, יעקב ועוד פכים קטנים = ישראל.

מענות ותשובות

הכנה לנישואין – בין גוף לנשמה

ובכחה המתאימה – עיקר הטהרה והקדושה של הגוף תלוי בהדגשת הנשמה. ובסגנון פנימי: "שרש הכלים [הגוף] הגבוה משרש האורות [הנשמה]", הוא ב"רישא דלא ידע ולא אתידע", הקרוי גם "צניעותא" – ענין "הצנע לכת" ו"כל כבודה בת מלך פנימה". העבודה היא לגלות אור (נשמה) ולהצניע חשך ("ישת חשך סתרו", חשך עליון שלמעלה מאור, גוף).

ההבדל בין בלהה וזלפה להגר

מדוע מופלית הגר השפחה לעומת בלהה וזלפה השפחות בהעמדת שבטי ישראל?

מענה:

בלהה וזלפה היו גם כן בנותיו של לבן וממילא ממשפחתו של אברהם אבינו ולכן הן טומנות בחובן את הסגולה [והגנים] של עם ישראל. לעומתן, הגר היא בתו של פרעה מלך מצרים השייך לחם בן נח, ולא לשם. אור החיים הקדוש מבאר שהגר נשארה בגדר שפחה של שרה ולא שוחררה על ידה כמו ששוחררו בלהה וזלפה [וממילא הן יהודיות לכל דבר ועניין]. כתוצאה מכך ישמעאל, בנה של הגר, אינו טוב בנשמתו ובמעשיו, עד שהתורה מעידה עליו "והוא יהיה פרא אדם", מה שאין כן בני בלהה וזלפה הנמנים על שניים עשר שבטי י-ה.

בגליון תולדות פורסמה תשובה לגבי שיעורי הכנה לחיי משפחה לבנות תיכון, בה נכתב שיש "לדבר כמה שפחות על הגוף וכמה שיותר על הנשמה". לכאורה, מדוע לא לדבר על הגוף? הרי בחסידות מוסבר הרבה על מעלת הגוף והפלא שמשתקף בו, ועוד שהרבה פעמים יש קושי - בפרט לבנות צדיקות וצנועות – בשינוי היחס לגוף במעבר לחיי משפחה והורות.

מענה:

ראשית, יודגש שהמענה היה בהקשר לתכנית מסוימת לבנות שעדיין אינן עומדות בסמיכות לחתונה (וביחס להצעת הרצאה מסוימת, שלא פורטה בתשובה שנדפסה). ברור שבהזדרכת כלות יש לתת את המקום הראוי לנשמה וגם לגוף (ומדריכה טובה ורגישה חשה גם במינון הנכון והנצרך לכלה העומדת מולה). בכל אופן, המענה לא שלל את העיסוק בגוף, אלא הדגיש שיש למעט בו ולהרבות בעיסוק בנשמה. לצערנו רבים שוכחים היום את הכלל הגדול בתורה – לעשות את הנשמה עיקר ואת הגוף טפל, דבר שדווקא הוא המאפשר את קיום מצות הבסיס של הבית היהודי, "ואהבת לרעך כמוך" (תניא פל"ב). לכן, גם כאשר מדברים על טהרה וקדושה בנוגע לגוף כו' – על ידי המורה הנכונה

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

דבקות והשראה

בפרשת וישלח מספרת התורה על שכם בן חמור שענינה את דינה בת יעקב ועל האופן בו הגיבו אחי דינה ובראשם שמעון ולוי על הפגיעה באחותם. הכל הולך אחר הפתיחה, ואת פתיחת התועבה שעשה שכם מתארת התורה בפסוק, **"וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בֵּת יַעֲקֹב וַיֹּאחֲזֵב אֶת הַנְּעָר"** (בראשית לד, ג). ערך הביטוי עולה 2353 או, **אהבה** (13, מספר ההשראה של 3, כלומר 3^2 ועוד 2^2), פעמים 181 (מספר ההשראה של 10, היינו 10^2 ועוד 9^2). כלומר, יש כאן מכפלה של שני מספרי השראה, עובדה הרומזת לקשר שבין דבקות הנפש ובין השראה. במקרה זה, רגש האהבה נבע מדבקות נפולה.

כנראה שכאשר אדם נמצא בחיפוש אחר השראה, ואין הוא מצליח למצואה בדבקות הבורא, הוא עשוי ליפול ולחפש אותה בצורה מקולקלת בעריות. באמת, תופעה זו מוכרת היטב בתרבויות העולם הנוטות (באופן מקולקל) לקשור בין אָרוֹס (אהבה) ובין השראה. אמנם, כאשר הדבקות של איש באשתו נעשית בקשר של קדושה, הרי שהאשה היא באמת מקור ההשראה של בעלה.

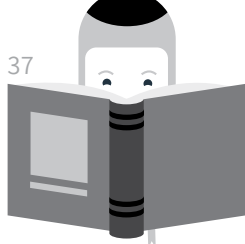
נעמיק בשלש המלים הראשונות, **וַתִּדְבֹק** **נַפְשׁוֹ בְּדִינָה**. ראשי תיבות שוות **חן** וסופי תיבות שוות **אָבִן חן** (ששווה גם **אֵלֶּךָ** וכן **פָּלֵא**); גם אבן החן מהווה מקור להשראה (וראו תורה אור יג, ג אודות התכשיט כמקור השראה). והנה, ראשי וסופי תבות של המלים עולים 169 שהוא **אהבה** ברבוע. אותיות שניות הן **תפד** או **פדת** ששווה 484 שהוא **יחד** (**כב** אותיות) ברבוע. אותיות שלישיות הן שם **ש-ד-י**.

עריכה: הרב משה גנוט

רק שתי המלים **יעקב הנער** עולות 507 או 3 פעמים הרבוע של 13, **אהבה**. שאר התיבות בביטוי בו פתחנו עולות 1846 שהוא הוי' פעמים **בדינה** (כלומר, תחושה שה' נמצא בדינה). ולסיום הגימטריאות, **וַתִּדְבֹק** שווה **שמעון לוי** (אחי דינה שנקמו מעשה זה) כדי לרמוז שהם תקנו דבקות מקולקלת זו.

אהבה דבקות בתורה

עניין הדבקות נרמז גם בדילוג של 3-3 אותיות במלים **דינה בת יעקב** אותיות **דבקה**. והנה, חוץ מדבקות זו של שכם בדינה יש עוד 13 לשונות של "דבק" בתורה: **"וַתִּדְבֹק בְּאַשְׁתּוֹ"** (בראשית ב, כ) **"פֶּן תִּדְבֹקְנִי הָרָעָה"** (בראשית יט, יט), **"וַיִּדְדֶּךָ אַחֲרָיו... וַיִּדְבֹק אֹתוֹ"** (בראשית לא, כג), **"אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבֹתָיו יִדְבֹקוּ"** (במדבר לו, ז), **"כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבֹקוּ"** (במדבר לו, ט), **"וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי-הוּהוּ אֶ-לֵהֵיכֶם"** (דברים ד, ד), **"אֵת י-הוּהוּ אֶלֵהֵיךְ... וְבוֹ תִדְבֹק"** (דברים י, כ), **"לְאַהֲבָה אֶת י-הוּהוּ אֶ-לֵהֵיכֶם... וְלִדְבָקָה בּוֹ"** (דברים יא, כב), **"וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֶרֶם"** (דברים יג, יח), **"אַחֲרָי י-הוּהוּ אֶ-לֵהֵיכֶם תִּלְכּוּ... וְבוֹ תִדְבֹקוּ"** (דברים יג, ה), **"יִדְבֹק י-הוּהוּ בָּךְ אֶת הַדְּבָר"** (דברים כח, כא), **"וְהָשִׁיב בָּךְ אֵת כָּל מִדּוֹה מִצְרַיִם... וְדִבְקוּ בָּךְ"** (דברים כח, ס) **"לְאַהֲבָה אֶת י-הוּהוּ... וְלִדְבָקָה בּוֹ"** (דברים ל, כ). נשים לב שהלשונות הנ"ל מתחלקים לפי: **א** באשתו (וזהו הראשון, וגם בזה, הכל הולך אחר הפתיחה), **ה** בה', **ב** בנחלה, **ה** בדברים שליליים והסימן כמובן: **אהבה**! לפי כל הנ"ל יש לומר שהדבקות של שכם בדינה, כמו קליפת נגה, כוללת את הטוב (היא דינה) ואת הרע (הוא שכם), והיא הדבקות הכוללת את כל שאר הדבוקיות.

לכן הורה לו מורו ורבו הרוחני, אחיה השילוני, כי עליו להתגלות ולהפיץ את תורת החסידות ברבים. לאחר עשר שנים של למוד התורה בחברותא, מראשה ועד סופה, מ"בראשית ברא" ועד "לעיני כל ישראל", מורה לו אחיה השילוני: "קום והתגלה 'לעיני כל ישראל'! כעת, בעלית נשמתו, שומע הבעל שם טוב שבהתגלות תורתו תלניה גם ביאת המשיח.

היום הוא היום-טוב שלנו

הבעל שם טוב מקבל את המשימה ומעמיד שורה של תלמידים המפיצים את תורת החסידות ברבים. בראש החבורה עומד רבי דוב בער, המגיד ממעזריטש, שיום יט כסלו הוא גם יום הסתלקותו, וגם הוא מעמיד שורה של תלמידים. כמו מורו ורבו, הבעל שם טוב, מקיפים אותו לא פחות מאשר "ששים גבורים"! תלמידים אלו מפיצים את תנועת החסידות בכל העולם.

ובכל זאת, האחד והמיוחד שבהם הוא דוקא הצעיר שבתלמידיו המבהקים – אדמו"ר הגון, בעל חג הגאולה שלנו. מספר כי ביום הסתלקותו קרא אליו המגיד ממעזריטש וכה גלה לו, מבלי לפרט, על עתיד המשתף: "זלמניו,

השביע נחגג בעזרת ה' את ראש השנה לחסידות, יט בכסלו, בו ימלאו 221 שנה לשחרורו של אדמו"ר הגון, בעל התניא, מהמאסר. יציאה ממאסר היא בשורה משמחת מאוד. כאשר מדבר במאסר בו עומדת סכנת מות ובהצלה ממנה – הדבר משמח בכפלים, במיוחד כאשר מדבר באיש צדיק וקדוש. אבל שחרורו של רבנו הגון הוא ספור יותר רחב. הוא ספורה של תורת החסידות כלה.

יפוצו מעינתך חוצה

נחזר אחורה. ראש השנה של שנת תק"ז. הבעל שם טוב עורף 'עלית נשמה' – הוא עולה לעולמות עליונים ומטייל בין ההיכלות בגן עדן, עד שהוא מגיע אל היכלו של משיח. "אימתי קאתי מר?", הוא שואל את המשיח, והמשיח עונה: "לכשיפוצו מעינתך חוצה, ויוכלו כלם לעשות עליות ויחודים כמוך!".

האמת היא, שהבעל שם טוב לא שט ברגע הראשון. בכלל, לטובתו האישית הוא היה סבור שעדיף לו להשאר בחברת הצדיקים הנסתרים. גם שם הוא פעל גדולות ונצורות – אז למה לו לחשוף את זהותו ברבים? אבל ה' יתברך רצה אחרת. כבר שלש-עשרה שנים קדם

הכּתָּה, אָלָא לְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲרוֹךְ וּלְסַדֵּר
אֶת הַדְּבָרִים שֶׁלָּךְ בְּצוּרָה שְׁקוּלָה, כֹּךְ
שֶׁנִּבֵּן גַּם אֲנַחְנוּ, שֶׁלֹּא הֵינּוּ שָׁם, מָה
בְּדִיק רְאִיתָ שָׁם וְאִיךָ הִרְגַּשְׁתָּ. אֲנִי מַצִּיעַ
שֶׁתַּחֲזֹר לְמָקוֹם, תַּחֲשֹׁב עוֹד קֶצֶת וּתְסַדֵּר
לְעֲצֻמָּךְ אֶת הַנְּאֻם...".

מִדּוּעַ עָצַר אוֹתִי הַמּוֹרָה? מָה רָצָה
שֶׁאֲשַׁפֵּר בְּצוּרַת הַנְּסוּחַ שְׁלִי? הַתֹּאזֵן
שְׁלִי הָיָה אֲמֵנָם חַי וְתוֹסֵס, אָבֵל מְאוֹד
כִּלְלִי. כְּמַעַט וְלֹא שֶׁתַּפְּתִי אוֹתָם בְּפִרְטוֹ.
כְּדֵי שֶׁהַתֹּאזֵן יִהְיֶה מוֹכֵן גַּם לְאַחֵרִים עָלֵי
לְעֲצֹר אֶת הַהִתְלַהּבוּת וְלִהְתְּבֹנֵן לְפִרְטֵי
הַמְּאָרֶע – מָה הָיָה קֶדֶם וּמָה לְאַחֵר
מִכֵּן, כִּיצַד הַתְּכַוֵּנָתִי מֵרֹאשׁ לְטִיּוֹל,
לְמָה צִפִּיתִי וּמָה לְעֻמַּת זֹאת הַתְּגָלָה לִי
בְּשִׁטָּח. אִיךָ נוֹסְעִים לְרֹאשׁ הַנִּקְרָה, הֵיכָן
הִיא נִמְצָאָת, אִיךָ בְּנוֹי הַמְּצוּק וּמָה כָּל כֹּךְ
מִפְתִּיעַ בִּירִידָה בְּרִפְכָּל. וְלֹא נִשְׁכַּח אֶת
הַדֶּרֶךְ וְאֶת הַנוֹף הַנִּשְׁקָף בָּהּ.

הִירִידָה לְפִרְטִים מוֹסִיפָה לְשׁוּמַע, זֶה
שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם, צָבַע וּבְהִירוֹת לְתִמְנוּנָה.
הוּא מִכֵּין יוֹתֵר, מְקוֹשֵׁר אֵלֶיהָ יוֹתֵר,
וְיֹדְעִים מָה? הַדֶּרֶךְ יָגֵרם לוֹ לֹא רַק
הַתְּלַהּבוּת חוֹלֶפֶת, אָלָא גַּם סִקְרָנוֹת
גְּדוּלָה. נוֹ, אִם כֶּכָּר יֵשׁ סִקְרָנוֹת בְּסוֹף גַּם
מִגִּיעִים לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם גַּם בְּפִעֵל...

הַתְּכַוֵּנָתִי כִּלְלִית

אִיךָ כָּל זֶה קָשׁוּר אֵלֵינוּ? לְמַגִּיד
וּלְבַעַל הַגָּאֻלָּה שְׁלֹנּוּ? כִּי זֶה בְּדִיק
הַמְּשִׁימָה הַמִּיֻּחָדֶת שֶׁקִּבֵּל הָרַבִּי הַזָּקֵן

הַיּוֹם הוּא הַיּוֹם-טוֹב שְׁלֹנּוּ. רַק לְאַחֵר
26 שָׁנִים נִדְּעַ כִּי כִּנְנָתוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד הִיָּתָה
לְיוֹם גָּאֻלָּתוֹ מִהַמַּאֲסָר.

מִדּוּעַ יוֹם שְׁחִירוֹ שֶׁל אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן
קָשׁוּר לְמַגִּיד מְמַעֲזִיטֵט? אֶת הַתְּשׁוּבָה
לְכָךְ אֶפְשָׁר לְהִבִּין לְאַחֵר שֶׁנִּשְׁמַע עַל
הַשְּׁלִיחוֹת הַמִּיֻּחָדֶת שֶׁקִּבֵּל רַבֵּנוּ הַזָּקֵן
מִמּוֹרוֹ וּרְבוֹ, עוֹד קֶדֶם לָכֵן.

לְהַסְבִּיר אֶת הַהִתְלַהּבוּת

"רְזִי, אֶתָּה רוֹצָה לְהִיּוֹת הָרֹאשׁוֹן?",
שָׁאֵל הַמּוֹרָה לְעִבְרִית. אֶת הַשְּׁעוּרִים
הָאֵלּוּ אֲנִי אוֹהֵב מְאוֹד. כְּתִיבָה זֶה
הַתְּחִבִּב שְׁלִי, לֹא? הַמְּשִׁימָה שֶׁהֵעֵלָה
הַמּוֹרָה הִיָּתָה לְתֹאזֵר בְּעַל-פֶּה, לְפָנַי כָּל
הַכְּתָה, מֵאֲרַע מִהַחֲפֹשׁ שֶׁנִּהְיִינוּ מִמֶּנּוּ
בְּמִיֻּחָד. "כְּמוֹכֵן", עֲנִיתִי, "אֲשִׁמַּח". בְּרוּר
הָיָה לִי עַל מָה אֲנִי הוֹלֵךְ לְדַבֵּר. אִיךָ לֹא?
עַל הַטִּיּוֹל לְרֹאשׁ הַנִּקְרָה. רִפְכָּל, נוֹפִים,
שְׁחִיָה בָּיִם, אֶטְרַקְצִיוֹת, וּמָה לֹא? קִבֵּלְתִּי
אֶת רְשׁוֹת הַדְּבָרִים וְנִעְמַדְתִּי לְפָנַי כָּלָם:
"אֲזַכָּה...", אֲנִי פּוֹתֵחַ, "הָיָה מִשְׁהוּ: כִּי
לֹא נִזְרָמְלִי! לֹא תִאֲמִינוּ! 102 מִטֵּר בְּזוּיֹת
שֶׁל 60 מַעֲלוֹת! זֶה וּוְאוֹ, סוֹף הַדֶּרֶךְ, חוֹנִיה
שֶׁל פֶּעַם בְּחַיִּים! אֲנִי מִמְּלִיץ לְכָל אֶחָד!
מִמְּלִיץ? חוֹבָה!".

"רַגַּע, רַגַּע, רְזִי", עוֹצֵר הַמּוֹרָה אֶת
שִׁטְף הַהִתְלַהּבוּת שְׁלִי, "אֲנַחְנוּ מִבִּינִים
שֶׁבְּחִרְתָּ בְּרֹאשׁ הַנִּקְרָה וְשִׁמְאֹד מְאוֹד
נִהְיִיתָ. אֶת זֶה רֹאִים מִיָּד. אָבֵל הַמְּשִׁימָה
שֶׁלָּךְ כָּרְגַע הִיא לֹא רַק לְהִתְלַהּב מוֹל

טוב. הרבי מבין כי מעצרו והעלילה נגדו אינם דבר מקרי, אלא אתות משמים. בפניו עמדה ההתלבטות - האם האיתות הוא לחדל מעבודתו בזה התחיל או להפך, להמשיך בזה ביתר שאת, האם להפסיק את גלוי סודות פנימיות התורה או להגביר אותו. את השאלה הוא פרס הרבי בפניהם, והם ענו לו: "אדרבה, עליך להמשיך, ובחילא יתיר!".

שחרורו של אדמו"ר הזקן ויציאתו ממאסר אינם רק חגיגה פרטית של חסידיו. הם בשורה גדולה לכל יהודי החפץ בביאת משיח, ושלב הכרחי בהפצת המעיינות חוצה!

לשנה טובה תפכתבו ותחתמו, בלמוד

החסידות ובדרכי החסידות!

שבת שלום ומברך!

רבי

מרבו. הבעל שם טוב הביא לעולם אור גדול - אמונה פשוטה ושמחה גדולה. אבל אם רוצים שהתמונה תשאר בהירה וצלולה, ובמיוחד אם רוצים להעביר אותה למרחקים ולהפיץ אותה בכל מקום חובה לפרק אותה לפרטים. את המשימה המיוחדת הוא הגדיר המגיד לתלמידו: אתה תלמד **התבוננות פרטית** - איך מתבוננים באלקות לעמק. אתה תהפך את החסידות לתורה של ממש! זו הדרך להרחיב ולהמשיך את תנופת ההפצה של תורת הבעל שם טוב, באופן שכל יהודי יוכל לגשת אליה. אפלו ילדים! כך יסד אדמו"ר הזקן את חסידות חב"ד.

מספר, כי בעודו יושב בתאו, הגיעו לבקר את אדמו"ר הזקן רבותיו מעולם האמת - המגיד ממעזריטש והבעל שם

שאלת השבוע:

מה למד אדמו"ר הזקן מבקור רבותיו בבית כלא?

בין הפותרים נכונה יגורל משחק קפסה.

תשובות יש לשלח לדא"ל maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452

עד יום ב' הקרוב. האזכים מהשבועות שעברו:

חיי שרה - מושקי פירוס צפת, ויצא - ילדי משפחת נחשון נצרת עילית

הפרסיס בחסות:

צעצועי רזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

התנועות היהודיות כסלו

ירידה צורך עליה

עם

הרב גינזבורג

יום שלישי, י"ט כסלו

בשעה 20:30

בבניי האומה

התנועות לגברים בלבד

ניהול מוזיקלי אחיה אשר כהן אלורו

אפצ'יה

ליווי מוזיקלי